

FARLIGE FORBINDELSER

En rapport om volden kvinner i prostitusjon i
Oslo utsettes for

Av Ulla Bjørndahl
Oslo, 2012

Rapporten er skrevet på oppdrag fra Oslo kommune og med støtte fra Justis- og beredskapsdepartementet.

Stor takk til Veronica Ranza, Rampai Foseid og kvinner fra det thailandske miljøet for bistand til innsamling av spørreskjemaer til del 2 og til Marie Steen for bistand til å gjennomføre intervjuer til del 3 av rapport.

Innhold

Innhold	2
1. Innledning	3
1.1 Bakgrunn for rapporten	3
1.2 Rapportens inndeling	3
1.3 Begrepet vold	4
1.4 Rapportens hovedfunn.....	4
2. Undersøkelse om vold, trusler og trakassering mot kvinner i prostitusjon i 2012	6
2.1 Bakgrunn, metode og definisjoner.....	6
2.1.1 Bakgrunn for undersøkelsen.....	6
2.1.2 Valg av metode.....	6
2.1.3 Utforming av spørreskjemaet.....	6
2.1.4 Innsamling av spørreskjemaer.....	7
2.1.5 Utvalget i undersøkelsen	7
2.1.6 Metodiske utfordringer	8
2.1.7 Analysen av resultatene	9
2.1.8 Bruken av begrepet vold.....	10
2.1.9 Etske betraktninger	10
2.2 Erfaringer med vold etter innføring av sexkjøpsloven	12
2.2.1 Hvor mange har opplevd vold etter 1. januar 2009?	12
2.2.2 Hyppigheten av vold	13
2.2.3 Hvem er voldsutøver?.....	15
2.2.4 Hvor foregår volden kvinnene utsettes for?	17
2.2.5 Hva slags vold utsettes kvinnene for?	19
2.2.6 Bruk av skadevåpen	26
2.2.7 Hvilke følger får volden?	28
2.2.8 Får kvinnene hjelp etter de har vært utsatt for vold?	31
2.3 Hovedfunn	35
3. Kartlegging om kriminaliseringens konsekvenser blant hjelpetiltak i Oslo vinteren 2010/2011	36
3.1 Bakgrunn for kartleggingen	36
3.2 Hvem har vi snakket med?	37
3.3 Hvilke erfaringer rapporterte hjelpetiltakene om?	37
3.3.1 Færre kunder – kjøpers marked	38
3.3.2 Økt rettsliggjøring og mer kontroll.....	38
3.3.3 Endrede premisser for selger – prostitusjonen er mer individualisert og sårbarheten har økt	40
3.3.4 Lite åpenhet om vold	42
3.3.5 Økt trakassering/diskriminering fra omverden	42
3.3.6 Utnyttelse av kvinnenes sårbarhet.....	43
3.4 Hovedfunn	44
4. Resultater fra spørreundersøkelsen 2007/2008	45
4.1 Prosjektmidler fra Justisdepartementet	45
4.2 Hvilke resultater har vi sett på?.....	45
4.3 Hvilke beskyttelsesstrategier benyttet kvinnene seg av?	45
4.3.1 "Jeg ser folk an og er forsiktig når jeg velger kunder"	45
4.3.2 "Jeg spiller alltid skuespill og er den de vil jeg skal være".....	46
4.3.3 "Jeg ringer politiet"	47
4.3.4 "Though behavior"	47
4.3.5 "Egentlig ingenting, jeg tar det som det kommer".....	48
4.4 Hva mente kvinne at kunne gjøres for å bedre beskytte dem mot vold?	48
4.4.1 Tiltak Pro Sentret kan iverksette.....	48
4.4.2 Tiltak politikere og andre hjelpetiltak kan iverksette	49
4.4.3 Kan kvinnene gjøre noe selv for å styrke egen sikkerhet?	49
4.5 Hvilken relevans har svarene i undersøkelsen fra 2007/08 for situasjonen kvinnene rapporterer om i 2012?	50
4.5.1 Har endringene i markedet påvirket beskyttelsesstrategiene kvinnene benytter seg av?	50
4.5.2 Viktig kunnskap.....	51
4.6 Hovedfunn	52
5. Avsluttende kommentarer	53
5.1 Kvinner i prostitusjon - en av de mest voldsutsatte og sårbare gruppene i samfunnet vårt	53
5.2 Har kriminalisering av sexkjøp påvirket utsattheten for vold blant kvinner som selger sex i Oslo?	54
5.3 Rapportering til hjelpeapparatet – noen tall	55
5.3.1 Politiet.....	55
5.3.2 Pro Sentret.....	56
5.3.3 Andre tilbud.....	57
5.4 Myndighetenes fokus	57
5.5 Veien videre?.....	58
Kilder	63

1. Innledning

1.1 Bakgrunn for rapporten

Denne rapporten baserer seg på resultater fra tre ulike undersøkelser Pro Sentret har gjennomført om vold mot kvinner i prostitusjon i årene 2007 til 2012.

Våren 2008 publiserte Pro Sentret rapporten "Fritt vilt. En undersøkelse om voldserfaringene til kvinner i prostitusjon" (Bjørndahl og Norli 2008). Rapporten presenterte en del av resultatene fra en spørreundersøkelse som prostitusjonstiltakene i Oslo gjennomførte blant 95 av sine brukere høsten 2007. Rapporten konkluderte med at brukerne av prostitusjonstiltakene i Oslo er en svært voldsutsatt gruppe, både i privatlivet og i prostitusjonen. Volden de hadde erfart kunne karakteriseres som grov, ofte svært grov. Videre viste rapporten at mange av deltakerne i undersøkelsen uttrykte en bekymring for at kriminaliseringen av sexkjøp ville føre til økt voldsutsatthet.

I etterkant av publiseringen av "Fritt vilt" søkte Pro Sentret midler fra Justis- og beredskapsdepartementet til å se nærmere på noen av resultatene fra voldsundersøkelsen fra 2007/08 som ikke hadde blitt publisert i "Fritt vilt". Pro Sentret fikk bevilget en del av de pengene vi søkte om. I denne rapporten ser vi nærmere på svarene kvinnene ga i 2007/08-undersøkelsen om beskyttelsesstrategier og hva kvinnene mente hjelpetiltakene og politikere kunne gjøre for at færre kvinner i prostitusjon ble utsatt for vold.

1. januar 2009 ble kjøp av seksuelle tjenester kriminalisert i Norge. Mange bekymret seg for at kriminaliseringen kunne medføre økt voldsutsatthet for personer som selger seksuelle tjenester. Oslo kommune vedtok i sin handlingsplan mot prostitusjon at Pro Sentret skulle gjennomføre en ny voldsundersøkelse et par år etter kriminaliseringen ble iverksatt for å undersøke om kvinner i prostitusjon hadde blitt mer voldsutsatt. Pro Sentret gjennomførte våren 2012 en slik undersøkelse, og funnene presenteres her.

Vinteren 2010/11, cirka to år etter at loven om kriminalisering av sexkjøp ble innført, gjennomførte Pro Sentret i en del intervjuer blant ansatte på hjelpetiltak i Oslo om deres erfaringer om voldsutsatthet blant deres brukere etter kriminaliseringen. Denne rapporten inneholder også en drøfting av hva hjelpetiltakene rapporterte om i denne undersøkelsen.

1.2 Rapportens inndeling

I tillegg til rapportens innledning består denne rapporten av 4 deler:

Del 2 presenterer resultatene fra voldsundersøkelsen 2012.

Del 3 presenterer resultatene fra kartleggingen om erfaringer etter kriminaliseringen av sexkjøp blant hjelpetiltakene i Oslo som ble gjennomført vinteren 2010/11.

Del 4 presenterer noen av de upubliserte funnene fra voldsundersøkelsen fra 2007/08 med fokus på beskyttelsesstrategier kvinnene tar i bruk for å ikke utsettes for vold samt hva kvinnene mener hjelpetiltakene og politikere kan gjøre for at færre kvinner i prostitusjon utsettes for vold.

Del 5 inneholder avsluttende kommentarer.

1.3 Begrepet vold

Det finnes ingen allmenngyldig definisjon på hva vold er (Bjørndahl og Norli 2008). Isdal (2000:36) definerer vold på følgende måte: "Vold er enhver handling som retter seg mot en annen person gjennom at denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får den personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutte å gjøre noe den vil". Videre deler han vold inn i 5 undergrupper: fysisk vold, seksuell vold, materiell vold, psykisk vold og latent vold. Ved å bruke denne definisjonen med disse undergruppene ønsker Isdal å påpeke at forståelsen av vold må utvides fra det er rent fysiske.

Hjemdal, Pape og Stefansen (2004:11) definerer vold som "illegitime krenkelser av en persons integritet". Argumentet deres for å bruke denne definisjonen er at den tar både hensyn til en subjektiv definisjon og til eksterne, normative vurderinger av voldens uttilatelighet.

I denne rapporten retter vi søkelys mot Pro Sentrets brukeres erfaringer med både vold, trusler og trakassering. Ved bruk av definisjonene av vold over kan man si at både trusler og trakassering kan defineres som vold. I rapporten vil vi derfor i hovedsak bruke ordet vold for å unngå oppramsing av alle de tre begrepene hver gang.

Når det gjelder meningsinnholdet i ordet vold vil det variere fra person til person. Etersom denne rapporten tar utgangspunkt i intervjuer med hjelpetiltak og en spørreundersøkelse blant Pro Sentrets brukere har vi valgt å la deltakerne i de ulike undersøkelsene selv definere hva de legger i begrepet vold¹.

1.4 Rapportens hovedfunn

- 59 % av deltakerne i undersøkelsen fra 2012 svarer at de har vært utsatt for vold i prostitusjon etter at sexkjøpsloven ble innført.
- Voldsutøver er i de fleste tilfellene en ukjent, mannlig kunde.
- Mange av kvinnene rapporterer om å ha blitt utsatt for svært grov vold de siste 3 årene. Blant de 123 deltakerne i undersøkelsen svarer blant annet 25 personer at de har blitt voldtatt /truet til uavtalt sex, 24 personer at de har blitt truet med våpen, 17 personer om å bli ranet/forsøkt ranet og 11 personer om drapsforsøk.
- Tallene i undersøkelsen kan kun tolkes i en retning: kvinner som selger sex i Oslo er en gruppe hvor mange har vært utsatt for svært grov vold de siste 3 årene. En så høy frekvens av så grov vold blant en såpass liten gruppe er det sjelden vi hører om i Oslo.
- Premissene for hvordan prostitusjonen foregår har endret seg for en stor andel av kvinnene som selger seksuelle tjenester. Markedet preges av en økt rettsliggjøring som innebærer at selgerne av seksuelle tjenester blir mer kontrollert fra myndighetenes side og dermed opplever seg selv som (mer) kriminalisert.
- Kvinnene snakker lite om voldserfaringene sine og få søker hjelp hos hjelpeapparatet etter de har vært utsatt for vold.
- Trakasseringen og diskrimineringen av kvinner i prostitusjon fra det øvrige samfunnet har økt.

¹ Hvordan dette har blitt gjort i praksis står det mer om i avsnittene om metode i del 2 av rapporten.

- Noen av beskyttelsesstrategiene kvinnene oppga i 2007/08 har det vært vanskelig å opprettholde i etterkant på grunn av store endringer på prostitusjonsmarkedet. Vanskeliggjøringen av opprettholdelsen av disse strategiene knytter seg til økt rettsliggjøring, reduksjon i kundegrnlag og endringer i premissene kvinnene selger sex under.

2. Undersøkelse om vold, trusler og trakassering mot kvinner i prostitusjon i 2012

2.1 Bakgrunn, metode og definisjoner

2.1.1 Bakgrunn for undersøkelsen

Undersøkelsen er gjennomført på bakgrunn av tiltak 3a i Oslo kommunes handlingsplan mot prostitusjon for 2011-2013:

Tiltak 3a: Voldsundersøkelse blant kvinner i prostitusjonen
Pro Sentrets undersøkelse fra 2007/08 foretas på nytt 2 år etter at loven om forbud mot kjøp av seksuelle tjenester trådte i kraft. Hensikten er å vurdere om kvinnene er mer voldsutsatte etter lovens ikrafttreden. Frist: 01. 06. 2012.
Ansvarlig: Pro Sentret

Tiltaket ligger under handlingsplanens del 3 som har overskriften "kunnskap og kompetanse om prostitusjonsmiljøet i Oslo og bistand til prostituerte". Målet med denne delen defineres på følgende måte i handlingsplanen: "Det følges med på utviklingen i prostitusjonsmiljøet i Oslo og situasjonen for kvinner og menn i Oslo" (Oslo kommune 2010:17).

2.1.2 Valg av metode

Ettersom undersøkelsen som ble gjort i 2007/08 var en spørreundersøkelse var det naturlig å benytte seg av spørreskjema i denne undersøkelsen også.

2.1.3 Utforming av spørreskjemaet

Spørreskjemaet ble utformet tilnærmet likt som spørreskjemaet vi brukte i voldsundersøkelsen i 2007/08, om enn noe kortere². I 2007 bestod skjemaet av fem deler: Personlig informasjon, generelle erfaringer med vold i prostitusjon, vold i prostitusjon det siste året, vold i privatlivet og hvilke tanker kvinner i prostitusjon har om utsatthet og vold.

Ettersom vi i 2012 ønsket å kartlegge kvinnenes voldserfaringer etter sexkjøpslovens innføring, så vi det ikke som hensiktsmessig å stille spørsmål om andre forhold enn deres voldserfaringer etter lovens ikrafttredelse. Dermed bestod spørreskjemaet kun av to deler denne gangen:

1. Personlig informasjon
2. Erfaringer med vold, trusler og trakassering i prostitusjon etter sexkjøpslovens innføring 1. januar 2009.

² Spørreskjemaet som ble brukt i undersøkelsen er lagt som vedlegg i denne rapporten.

2.1.4 Innsamling av spørreskjemaer

Innsamlingen av spørreskjemaet foregikk fra slutten av januar til slutten av mars 2012. Pro Sentret samlet inn sine skjemaer på to arenaer: i Pro Sentrets lokaler og i det oppsøkende arbeidet i det thailandske prostitusjonsmiljøet på innemarkedet. På Pro Sentret var det ulike ansatte og en praktikant som stod for innsamlingen, mens en sosialkonsulent og en kulturformidler hadde ansvaret i det thailandske miljøet. I tillegg til Pro Sentret samlet Natthjemmet³ inn skjemaer i sine lokaler. Alle som svarte på spørreskjemaet på Pro Sentret fikk utdelt en liten gave som takk for at de deltok i undersøkelsen. Gaven besto av ulike rimelige kosmetikkprodukter.

2.1.5 Utvalget i undersøkelsen

123 kvinner deltok i undersøkelsen. Sju av disse svarte på spørreskjemaet på Natthjemmet, mens resten av skjemaene ble samlet inn av Pro Sentret.

Deltakerne kommer fra 16 ulike land: Thailand (50), Nigeria (24), Norge (21), Bulgaria (5), Romania (4), Den dominikanske republikk (4), Estland (3), Ecuador (3) og Russland (2). I tillegg deltok det en person fra hvert av følgende land: Sverige, Polen, Marokko, Frankrike, Spania, Litauen og Albania.

Når det gjelder arena deltakerne selger seksuelle tjenester på svarte 51 % (63 personer) at de gjorde det på innemarkedet, 23,5 % (29 personer) at de jobbet ute på gaten og 19 % at de solgte sex på begge arenaene. Åtte personer svarte ikke på spørsmålet om hvilken arena de solgte sex på.

Alle som deltok i undersøkelsen svarte bekreftende på at de hadde solgt seksuelle tjenester siden sexkjøpsloven ble innført 1. januar 2009. 81 % (100 personer) svarte at de var aktive i prostitusjon da undersøkelsen ble gjennomført, mens 16 % (20 personer) svarte nei på dette spørsmålet. Tre personer svarte ikke på om de var aktive i prostitusjon eller ikke.

På spørsmålet om de er avhengige av rusmidler svarte 79 % (97 personer) nei og 17 % (21 personer) ja, mens fem personer ikke besvarte spørsmålet.

Deltakernes alder var fra 20 til 67 år. Gjennomsnittsalderen er på 35,7 år, mens medianfordelingen på alder er 36 år.

Sammenligner man utvalget i undersøkelsen med Pro Sentrets totale brukergruppe i 2011, vil man se at antallet brukere fra de enkelte nasjonalitetsgruppene ikke er proporsjonalt med utvalget i denne undersøkelsen. I 2011 hadde Pro Sentret 1218 ulike brukere og av disse var 41 % fra Nigeria, 18 % fra Norge, 17 % fra Thailand og 24 % fra andre land. I denne undersøkelsen med 123 deltakere var hele 41 % fra Thailand, mens 20 % var fra Nigeria og 17 % fra Norge. 22 % kom fra "andre land". Deltakere fra Norge og "andre land" gjenspeiler fordelingen i Pro Senterets brukergruppe, mens deltakerne fra Thailand er sterkt overrepresentert og deltakerne fra Nigeria er sterkt underrepresentert i denne undersøkelsen. Nasjonalitetsfordelingen i undersøkelsen drar også opp aldersgjennomsnittet i når vi

³ Natthjemmet er et overnattingstilbud til kvinner i rus- og prostitusjon i Oslo som drives av Kirkens Bymisjon.

ser det i forhold til Pro Sentrets brukergruppe generelt. De thailandske brukerne av Pro Sentret er ofte kvinner i 40-50 årene, mens de nigerianske hovedsakelig er mellom 20 og 30 år. Dette innebærer at aldersgjennomsnittet blant deltakerne i denne undersøkelsen er høyere enn hos Pro Sentrets brukere forøvrig. Det er viktig å ha utvalgets skjevheter i bakhodet når man leser denne rapporten og tolker resultatene. Muligheten for at rapporteringen av voldserfaringer hadde vært annerledes med et annet utvalg er absolutt til stede.

2.1.6 Metodiske utfordringer

Å bruke spørreskjema i en undersøkelse innebærer risiko for at spørsmål kan misforstås uten at man oppdager det. Deltakerne kan legge ulikt meningsinnhold i spørsmålene man stiller, noe som gjør at enkelte svarer på spørsmålene på en annen måte enn intensjonen var. For å unngå store misforståelser inneholdt denne undersøkelsen spørsmål med svaralternativer, nettopp for å redusere sjansen for at deltakerne misforstod hva vi ønsket svar på. Faren ved å oppgi svaralternativer er at deltakerne ikke vil svare på spørsmål hvor deres erfaringer ikke er blant svaralternativene. Vi valgte derfor å alltid ha et svaralternativ som var "annet:..." ved hvert spørsmål. Vi har likevel ingen garanti for at ikke noen kan ha misforstått eller ikke forstått spørreskjemaet vårt.

Ved gjennomføring av undersøkelser som dette vil det alltid være en sjanse for at noen overrapporterer eller underrapporterer sine erfaringer. På samme måte som ved forrige undersøkelse i 2007/08 erfarte vi at deltakerne la ulikt meningsinnhold i voldsbegrepet. Dette innebærer at noen kan ha svart på skjemaet ut i fra sin forståelse av hva vold er, ikke de alternativene vi listet opp. Dette kan føre til en underrapportering.

En annen faktor som kan bidra til underrapportering er at folk kan ha fortrenget eller glemt traumatiske opplevelser. Ved undersøkelsen i 2007/08 opplevde vi at personer vi visste hadde opplevd vold svarte at de ikke hadde det (Bjørndahl og Norli 2008). Dette skjedde også i denne undersøkelsen. Som ved forrige undersøkelse valgte vi å ikke minne disse personene på hendelsene vi kjente til, både for ikke å legge føringer på hva folk ønsket å rapportere om og for ikke å minne dem på episoder de kanskje hadde glemt eller ønsker å glemme.

I forhold til overrapportering opplevde vi enkelttilfeller som kan ha ført til at noen rapporterte om voldserfaringer som har skjedd før 1. januar 2009 og ikke etter. Alle som deltok i undersøkelsen fikk spørsmål om de hadde solgt seksuelle tjenester etter kriminaliseringen av sexkjøp ble innført 1. januar 2009. Likevel erfarte vi at enkelte personer vi var ganske sikre på at hadde sluttet i prostitusjon svarte ja og deltok i undersøkelsen. Det var vanskelig for oss å skulle si at disse personene ikke fikk delta ettersom det er fullt mulig at de har solgt seksuelle tjenester i denne perioden uten at vi har visst det. Det er likevel mulig at disse personene ikke har solgt seksuelle tjenester siden 1. januar 2009, men at de deltok for å få gaven. Vi kan derfor ikke utelukke at noen personer har bidratt til en overrapportering av vold, deltatt på feil premisser eller svart nei på spørsmålet om de hadde vært utsatt for vold siden 1. januar 2009.

2.1.7 Analysen av resultatene

I presentasjonen av resultatene har vi valgt å dele populasjonen i undersøkelsen inn i to ulike kategorier for å kunne diskutere ulikheter i utvalgets erfaringer.

Vi presenterer resultatene i form av nasjonalitetsgrupper og hvilken arena respondentene oppgir at de jobber på.

Når det gjelder arena har vi delt deltakerne i undersøkelsen inn i tre ulike grupper⁴ i forhold til hvor de selger sex:

- Inne
- Ute
- Både inne og ute

Deltakerne er delt opp i fire grupper i henhold til nasjonalitet:

- Nigeria
- Norge
- Thailand
- Øvrige land (Frankrike, Russland, Spania, Polen, Marokko, Sverige, Ecuador, Dominikanske republikk, Bulgaria, Romania, Estland, Litauen og Albania)⁵.

Rapporten inneholder ulike tabeller med prosentvise tall. I alle tabellene som omhandler å ha vært utsatt for vold vil prosentandelen regnes ut fra de 73 personene som har svart at de har vært utsatt for vold, ikke de 123 som har deltatt i undersøkelsen. Tabellene vil altså vise fordelingen blant de som faktisk har vært utsatt for vold. Dette gjelder ikke tabell 1 og 2 som ser på hvor mange som har vært utsatt for vold blant alle de 123 deltakerne.

I analysen vil tallene på voldserfaringer fra undersøkelsen i 2012 sammenlignes med tallene på voldserfaringer fra undersøkelsen i 2007/08⁶. Tallene er ikke direkte sammenlignbare ettersom vi i den første undersøkelsen spurte om erfaringer fra en hel prostitusjonskarriere og i den siste undersøkelsen spurte om erfaringer fra de siste tre årene. Sammenligningen av tallene kan likevel gi en indikasjon på om det har skjedd noen endringer i forekomsten av vold.

I rapporten fra 2007/08 var nasjonalitetsgruppene inndelt noe annerledes enn i undersøkelsen fra 2012. I 2007/08 var det i nasjonalitetsgruppen fra Thailand også inkludert personer fra Sør-Amerika, mens i årets undersøkelse er de kun fra Thailand. 2007/08-rapporten ble en nasjonalitetsgruppe kalt "Øst-Europa" og bestod av personer fra Latvia, Bulgaria, Estland, Romania, Russland, Litauen, Albania og Polen. Denne er i 2012-rapporten erstattet med navnet "Øvrige land" og består av personer fra Bulgaria, Den dominikanske republikk, Romania, Estland, Ecuador, Russland, Sverige, Polen, Marokko, Frankrike, Spania, Albania og Litauen. I den

⁴ Det er også en kategori med 5 personer som ikke har oppgitt hvilken arena de jobber på. Ettersom det er såpass få personer i denne kategorien vil ikke denne brukes når de ulike arenagruppene sammenlignes i tabeller, men tallet vil noen ganger gjengis under tabellen.

⁵ Disse nasjonalitetene er slått sammen til en gruppe kalt "Øvrige land" ettersom det er så få personer innenfor hver av disse 13 nasjonalitetsgruppene.

⁶ Ikke alle tallene fra 2012 kan sammenlignes med tall fra rapporten fra 2007/08 ettersom en del svar på spørsmål som blir publisert i 2012 rapporten ikke ble publisert i 2007/08.

siste undersøkelsen finnes det en gruppe som kun består av norske personer, mens den i den første rapporten bestod av norske og danske.

2.1.8 Bruken av begrepet vold

I undersøkelsen ønsket vi å kartlegge våre brukeres erfaringer med både vold, trusler og trakassering. Erfaringsmessig legger ulike mennesker svært forskjellig meningsinnhold i disse begrepene. Da vi gjennomførte den forrige voldsundersøkelsen i 2007/08 valgte vi derfor å konkretisere hva vi mente med vold, trusler og trakassering ved å liste opp en rekke konkrete handlinger (Bjørndahl og Norli 2008).

Vi valgte å gjøre det på samme måte i denne undersøkelsen. Vi brukte den samme listen av handlinger som sist, i tillegg la vi til noen nye. Listen i denne undersøkelsen så ut som følgende:

Trusler/tvang	Holdt fast	Dyttet på	Innestengt
Slått med knyttneve	Kløpet	Kastet ut av bil	Sparket
Slått med flat hånd	Lugget	Bitt	Kloret
Truet med våpen	Kvelertak	Voldtatt	Spyttet på
Ranet/ Forsøkt ranet	Brent	Uønsket befølt	Kalt skjellsord
Truet/ tvunget til sex som ikke var avtalt	Drapsforsøk	Kastet ting på	

Under listen var det også mulighet respondentene å oppgi andre former for vold, trusler og trakassering de hadde vært utsatt for. På denne måten kunne de selv velge å definere inn flere handlinger i forståelsen av vold. Her oppga deltakerne følgende: utpressing, skutt, dopet ned, tvunget til å kysse, barbert, bundet, mobbet, ikke fått penger som avtalt, truet til å ha sex uten kondom og tvunget til abort.

2.1.9 Etiske betraktninger

Pro Sentret gjennomfører med jevne mellomrom ulike undersøkelser blant våre brukere, både i form av brukerundersøkelser til internt bruk og i form av undersøkelser/kartlegginger for publisering. I tillegg til dette får vi ukentlig henvendelser fra studenter, forskere og journalister som ønsker å intervju våre brukere. Pro Sentret skal i utgangspunktet være et sted hvor brukernes behov skal være i fokus, ikke omverdenens eller Pro Sentrets behov for å dokumentere norsk prostitusjonsmarked. Vi er derfor svært restriktive i forhold til å la andre gjennomføre undersøkelser, kartlegginger eller intervjuer med våre brukere. Samtidig er det viktig for brukerne våre at situasjonen deres og endringer på markedet dokumenteres med jevne mellomrom. Det kan bidra til at hjelpetiltakene tilpasser arbeidet sitt i tråd med de endringene og tendensene som rapporteres fra prostitusjonsmiljøet. Samfunnet og beslutningstakere trenger faktisk kunnskap om brukernes situasjon.

Å finne en balansegang mellom behovet for å dokumentere endringer og behovet for å verne brukerne mot å bli "utspurt" er en utfordring Pro Sentret står overfor. De siste årene har det skjedd store endringer på norsk prostitusjonsmarked, både i forhold til sammensetningen av nasjonaliteter på markedet og at det har blitt kriminalisert å kjøpe seksuelle tjenester. Dette har ført til at brukerne har fått mange henvendelser. En del har gitt tilbakemeldinger om at de føler at de hele tiden blir spurt om å dele erfaringer og informasjon uten at de nødvendigvis får noe konkret tilbake selv.

Før vi gjennomførte denne undersøkelsen ble det drøftet hvordan vi kunne vise brukerne at vi satt pris på at de brukte tid på å dele sine erfaringer med oss, og vi bestemte oss for at alle som deltok skulle få utdelt en gave som takk for at de deltok. At man kompenserer informanter i form av penger eller gaver er svært vanlig ved gjennomføringer av markedsundersøkelser og lignende, men dette har både etiske og metodiske utfordringer⁷. Ettersom undersøkelsen handlet om et alvorlig og sensitivt tema var det viktig å tone gaven ned i forkant av undersøkelsen. Vi ville forsikre oss om at de ønsket å dele erfaringene sine og at vi ikke "lurte" folk til å delta ved å lokke med en gave. Vi spurte derfor først om de ville delta og nevnte gaven først etter de hadde svart ja.

Å gjennomføre en undersøkelse om vold, trusler og trakassering innebærer at man må spørre om vanskelige og ubehagelige opplevelser. Det er derfor viktig å finne en god balanse mellom hvordan man skal dokumentere erfaringene man ønsker å kartlegge samtidig som man verner deltakerne mest mulig mot å gjenoppleve vanskelige episoder i livet (Bjørndahl og Norli 2008:22). Ved gjennomføringen av forrige voldsundersøkelse var vi opptatt av at spørreskjemaene for det meste innebar at deltakerne krysset av på svaralternativer for å unngå at svarene måtte være lange og inngående beskrivelser av enkelthendelser. I undersøkelsen for 2012 var spørreskjemaet kun utformet med svaralternativer man skulle krysse av på.

Vi var også opptatt av å respektere at folk sa nei til å svare på undersøkelsen ved å ikke spørre flere ganger. I tillegg understreket vi at de ikke skulle svare på spørsmål de ikke ønsket å svare på, og alle ble spurt om de hadde behov for å snakke om vanskelige ting de hadde opplevd etter de hadde svart på undersøkelsen. Det ble satt av tid til å snakke med de som hadde behov for det.

Vi fikk ikke inntrykk av at noen følte at de ikke kunne be om noen å snakke med om det de hadde opplevd fordi de fikk betalt i form av en gave for å delta, men vi kan selvfølgelig ikke utelukke at noe kan ha opplevd det som vanskelig å be om noe mer enn gaven.

Våre erfaringer med gjennomføringen av undersøkelsen og utdeling av gaver var i hovedsak positive. Vi fikk inn flere svar enn vi hadde forventet. Ved forrige undersøkelse fikk vi 95 svar på tre måneder, mens vi denne gangen fikk 123 svar på to måneder. Økningen i antall svar kan nok forklares med at spørreskjemaet var betraktelig kortere denne gangen sammenlignet med 2007/08 samt at de som deltok fikk en gave.

Flere ga uttrykk for at de synes det var viktig at vi satt fokus på temaet og at de derfor ønsket å delta. Det virket som om mange opplevde gaven som en anerkjennelse av at de brukte tid på noe de ikke trengte å bruke tiden sin på. Flere understreket også at de ville ha svart på undersøkelsen uansett, og at gaven bare var et positivt supplement. Vi fikk svært få negative tilbakemeldinger fra personene som deltok i undersøkelsen.

Blant de som ikke ville delta i undersøkelsen var tilbakemeldingene noe mer negative. Særlig i den nigerianske delen av brukerguppen ytret flere at de mente at Pro Sentret uansett ikke kunne gjøre noe for å beskytte dem mot vold og at de derfor ikke ville dele erfaringene sine med oss eller delta i en slik undersøkelse.

⁷ Metodiske utfordringer ved å gi gave er tatt opp i 2.1.6

2.2 Erfaringer med vold etter innføring av sexkjøpsloven

2.2.1 Hvor mange har opplevd vold etter 1. januar 2009?

Blant alle deltakerne i undersøkelsen svarte 59 % ja på spørsmålet om de hadde vært utsatt for vold etter sexkjøpsloven ble iverksatt 1. januar 2009, mens 41 % svarte nei.

I voldsundersøkelsen fra 2007/08 spurte vi om hvor mange som hadde opplevd vold i løpet av hele prostitusjonskarrieren og hvor mange som hadde opplevd vold det siste året. Svarene vi fikk var at 52 % hadde opplevd vold i løpet av hele prostitusjonskarrieren.

Tallene fra 2007/08 kan jo ikke sammenlignes direkte med undersøkelsen fra 2012 da denne spør om voldserfaringene de siste tre årene, men vi ser likevel en tendens til at flere rapporterer om voldserfaringer i denne undersøkelsen enn i den forrige.

Ser vi på fordelingen av voldserfaringer i forhold til hvilken arena de selger sex fra, ser vi at det er store variasjoner i hvor mange som har opplevd vold på de ulike arenaene. Blant de som jobber på innemarkedet har under halvparten (43 %) av respondentene opplevd vold, mens 76 % av de som jobber på gaten og hele 83 % av de som jobber på begge arenaene svarer at de har opplevd vold etter 1. januar 2009. Blant de som ikke har oppgitt hvilken arena de jobber på svarer fem av åtte personer (63 %) ja på spørsmålet.

Disse tallene viser en tydelig tendens til at betraktelig flere personer som selger sex på gaten eller både på gaten/innemarkedet opplever å være utsatt for vold enn de som kun selger sex på innemarkedet.

Prostitusjonsarena	Voldserfaringer
Inne	43 %
Ute	76 %
Både ute og inne	83 %

Tabell 1: Voldserfaringer etter 1.1.09 fordelt på arena

Sammenlignet med undersøkelsen fra 2007/08 ser vi også her en økning på alle arenaene. I den forrige undersøkelsen svarte 33 % av de som jobbet inne at de hadde opplevd vold i løpet av prostitusjonskarrieren. Ute var tallet 58 %, mens det var 68 % for dem som jobbet på begge arenaene. I forhold til hvilke arenaer hvor flest har voldserfaringer viser undersøkelsene samme tendens, og det er klart færrest personer med voldserfaringer på innemarkedet.

På samme måte som det er variasjoner i voldserfaringene fordelt på prostitusjonsarenaene, finner vi også at det er store forskjeller i voldserfaringer mellom nasjonalitetsgruppene. Blant de nigerianske respondentene svarer hele 83 % at de har vært utsatt for vold siden 1. januar 2009, mens 40 % thai, 55 % norske og 75 % blant de øvrige landene svarer ja på spørsmålet. En mulig forklaring på de store forskjellene mellom nasjonalitetenes erfaringer kan nok knyttes til arenaer. Personer fra Thailand som selger sex opererer så å si alltid på innemarkedet, mens de nigerianske i all hovedsak selger sex fra gaten. En annen mulig forklaring på forskjellene kan være de som kommer fra Thailand ofte er personer som har et permanent opphold i Norge. De er godt etablert på det norske prostitusjonsmarkedet sammenlignet med de som kommer fra Nigeria og de øvrige landene. Det er mulig at kjennskapet til det norske markedet gjør at de som kommer fra Thailand og Norge

har bedre oversikt over hvordan de kan unngå ulike risikosituasjoner i prostitusjonen og at de tar andre forhåndsregler med kunder enn de som kjenner markedet dårligere. De som har rettigheter i Norge vil også i kunne oppleve mindre tvang fra tredjepart og de har muligens noen flere alternativer enn de nigerianske og de som befinner seg i kategorien "øvrige land".

Nasjonalitet	Voldserfaringer
Thailand	40 %
Nigeria	83 %
Norge	55 %
Øvrige land	75 %

Tabell 2: Voldserfaringer etter 1.1.09 fordelt på nasjonalitet

Når vi ser på disse tallene sammen med tallene fra 2007/08 ser vi at fordelingen mellom nasjonalitetsgruppene har endret seg betraktelig fra da til nå. I den forrige undersøkelsen svarte kun 33 % av de nigerianske deltakerne i undersøkelsen at de hadde vært utsatt for vold i prostitusjonskarrieren, mens hele 83 % svarer nå at de har erfart vold de siste tre årene. I den nigerianske gruppen ser vi altså en sterk økning. Vi ser også nær en fordobling hos respondentene fra Thailand fra 21 % i 2007/08 til 40 % i den siste undersøkelsen, og en liten økning blant respondentene fra de øvrige landene fra 67 % til 75 %. Den eneste gruppen vi ser en nedgang hos er hos de norske. I den forrige undersøkelsen svarte 72 % av dem at de hadde vært utsatt for vold i løpet av prostitusjonskarrieren, mens 55 % rapporterer nå om voldserfaringer fra de siste 3 årene.

2.2.2 Hyppigheten av vold

På spørsmålet om hvor mange voldsepisoder de har opplevd siden 1. januar 2009 ser vi at flertallet på 47 % har opplevd 1-3 voldsepisoder. Dette innebærer at omtrent halvparten av respondentene har opplevd relativt få voldsepisoder, mens resten har opplevd vold hyppigere. 22 % rapporterer om 4-6 episoder, mens kun 4 % svarer at de har opplevd 7-10 episoder og 7 % har opplevd over flere enn 10. Hele 16 % svarer at de ikke husker hvor mange voldsepisoder de har hatt de siste tre årene. For denne delen av gruppen kan man anta at de ligger i det øvrige sjiktet av antall episoder, ettersom de trolig hadde husket det om det kun dreier seg om noen få. Tallene bekrefter at de fleste deltakerne ikke opplever vold som en dagligdags hendelse, og at vold heller er unntaket enn regelen. Dette er samme tendens som ved forrige undersøkelse.

Antall episoder	Husker ikke	1-3	4-6	7-10	Mer enn 10	Ikke svart
Alle	16 %	47 %	22 %	4 %	7 %	4 %

Tabell 3: Antall episoder vold siden 1.1.09 fordelt på alle som har opplevd vold.

Sammenlignet med 2007/08 ser vi at det er noen færre (47 %) som svarer at de har opplevd 1-3 episoder de siste tre årene, mens færre også rapporterer om flere enn 10 episoder (7 %). I 2007/08 svarte 54 % at de hadde opplevd vold 1-3 ganger, mens 14 % hadde opplevd flere enn 10.

Når vi ser på de ulike arenaene kan vi se at det finnes variasjoner. På utemarkedet rapporterer hele 59 % at de har opplevd 1-3 episoder og er dermed den arenaen hvor de fleste har få voldserfaringer, sammenlignet med de som jobber inne (41 %) og de som jobber på begge (37 %). De som jobber på begge arenaene rapporterer om hyppigst voldserfaringer med 37 % som har opplevd vold 4-6 ganger, 5 % som har opplevd 7-10 og 11 % som har opplevd flere enn ti. Relativt mange på både innemarkedet (26 %) og gaten (18 %) rapporterer at de ikke husker hvor mange voldsepisoder de har opplevd, noe som kan tyde på at hyppigheten av voldserfaringer er høyere i disse gruppene enn hva tabellen faktisk viser. Blant de som ikke har oppgitt hvilken arena de selger seksuelle tjenester på har 3 personer svart at de har opplevd 1-3 episoder, men 1 har opplevd 4-6 og 1 flere enn 10.

Arena	Husker ikke	1-3	4-6	7-10	Mer enn 10	Ikke svart
Ute	18 %	59 %	14 %	-	9 %	-
Inne	26 %	41 %	19 %	7 %	-	7 %
Både ute og inne	5 %	37 %	37 %	5 %	11 %	5 %

Tabell 4: Antall episoder vold siden 1.1.09 fordelt på arena.

Hvis vi ser tallene fra den siste undersøkelsen opp mot den forrige ser vi at færre rapporterer om få voldsepisoder på innemarkedet enn sist. I undersøkelsen fra 2007/08 svarte ca 70 % av kvinnene på innemarkedet at de hadde opplevd 1-3 episoder, mens kun 41 % svarer det i den siste undersøkelsen. Dette tyder på at hyppigheten av voldsepisoder blant de som utsettes for vold har økt på innemarkedet etter 1. januar 2009. I forhold til de som jobber på gaten og begge arenaene er tallene ganske like i begge undersøkelsene på antallet som har opplevd 1-3 episoder, og en del lavere i forhold til de som har opplevd flere enn 10. At færre har opplevd flere enn ti episoder de siste tre årene enn i den undersøkelsen som så på hele prostitusjonskarrieren er ikke unaturlig, ettersom spørsmålet i den forrige undersøkelsen ikke var tidsbegrenset.

Hva gjelder hvilke nasjonalitetsgrupper hvor flest rapporterer om 1-3 voldserfaringer ser vi at det er respondentene fra Nigeria (55 %) og de øvrige landene (66,5 %) som har flest i den kategorien. Dette er de gruppene hvor flest rapporterer om voldserfaringer, men det ser altså også ut som dette er de gruppene hvor volden er minst gjentakende. Mange har altså opplevd vold i disse gruppene, men de fleste har ikke opplevd vold ofte. Blant de norske ser at hyppigheten av voldserfaringer er mye høyere. Kun 8 % har opplevd 1-3 episoder, mens 58 % har opplevd 4-6, 17 % har opplevd flere enn 10 og 17 % husker ikke hvor mange voldsepisoder de har opplevd.

Blant respondentene fra Thailand svarer hele 30 % at de ikke husker hvor mange voldserfaringer de har hatt de siste 3 årene, mens 40 % svarer at de har opplevd 1-3 episoder. Ingen i denne gruppen svarer at de har opplevd flere enn 10 episoder, men vi kan anta hyppigheten av voldsepisoder er noe høyere i denne gruppen ettersom så mange ikke husker antall episoder.

	Husker ikke	1-3	4-6	7-10	Mer enn 10	Ikke svart
Norge	17 %	8 %	58 %	-	17 %	-
Nigeria	15 %	55 %	15 %	-	15 %	-
Thailand	30 %	40 %	25 %	5 %	-	
Øvrige land	5 %	66,5 %	5 %	9,5 %	-	14 %

Tabell 5: Antall episoder vold siden 1.1.09 fordelt på nasjonalitetsgrupper.

I 2007/08-undersøkelsen ble ikke tallene på antall voldserfaringer blant de ulike nasjonalitetsgruppene publisert og vi har derfor ikke sammenlignet tallene over med den forrige undersøkelsen.

2.2.3 Hvem er voldsutøver?

86 % av deltakerne i undersøkelsen svarer at voldsutøver var en mann. 10 % svarer at voldsutøver var både mann og kvinne, mens kun 3 % rapporterer om kvinnelig utøver. Voldsutøver er altså definitivt oftest en mann.

Når det gjelder hvem som har vært utsatt for vold fra kvinner skiller nasjonalitetsgruppene seg fra hverandre. Blant de til sammen ni respondentene som har vært utsatt for vold fra kvinner har alle utenlandsk opprinnelse og seks er fra Nigeria.

I tillegg til at de aller fleste rapporterer om mannlige voldsutøvere svarer også hele 67 % at de har vært utsatt for vold fra en tilfeldig kunde, mens 22 % rapporterer om vold fra en ukjent forbipasserende. Det er altså i hovedsak ukjente menn som utøver vold mot kvinnene.

Blant de som har svart "annet" ble følgende utøvere oppgitt: fulle folk, hallik som også er kjæreste, venn, far, usikker på hvem de var og ukjent rusavhengig.

Vi ser noen variasjoner mellom de ulike nasjonalitetsgruppene. Alle rapporterer tilfeldig kunde som den hyppigste voldsutøveren. Blant respondentene fra Thailand svarer 80 % tilfeldig kunde og få har krysset av på de andre alternativene, mens de som kommer fra nasjonalitetsgruppen øvrige land har en mye større spredning av type voldsutøvere i sine svar. Blant de norske svarer hele 83 % at de har vært utsatt fra vold fra tilfeldig kunde, mens 42 % har opplevd vold fra ukjent i bil og 33 % fra tilfeldig forbipasserende. Respondentene fra Nigeria er den gruppen hvor flest har vært utsatt for vold fra tilfeldig forbipasserende. Hele 40 % av dem har opplevd vold fra tilfeldig forbipasserende, nesten dobbelt så mange sammenlignet med hele populasjonen i utvalget på 22 %. En mulig forklaring på dette kan være at de nigerianske kvinnene beveger seg utover større deler av det offentlige rom når de tilbyr sine seksuelle tjenester, sammenlignet med de andre som opererer på gatearenaen. De er også mer synlige på grunn av hudfargen, og de blir ofte omtalt som uønsket, pågående og forstyrrende av omverdenen i den offentlige debatten. Dette kan være en plausibel forklaring på den høye forekomsten av tilfeldige forbipasserende voldsutøvere som disse kvinnene opplever vold, trusler og trakassering fra.

	Alle	Norge	Nigeria	Thailand	Øvrige land
Tilfeldig kunde	67 %	83 %	70 %	80 %	43 %
Tilfeldig forbipasserende	22 %	33 %	40 %	5 %	14 %
Ukjent i bil	11 %	42 %	10 %	-	5 %
Fast kunde	7 %	-	5 %	-	19 %
Bekjent fra rusmiljøet	7 %	25 %	-	5 %	5 %
Annet	7 %	10 %	-	-	14 %
Ikke svart	7 %	-	-	15 %	10 %
Sjef/hallik	5 %	-	10 %	-	10 %
Annen kvinne på strøket	4 %	-	5 %	-	10 %

Tabell 6: Voldsutøver fordelt hele populasjonen samt ulike nasjonalitetsgrupper.

Ser vi tallene fra denne undersøkelsen opp mot tallene fra 2007/08 finner vi at de i stor grad sammenfaller med tallene fra rapporten fra 2007/08 hvor 69 % svarte at de hadde vært utsatt for vold fra en tilfeldig kunde og 22 % at de hadde vært ukjent forbipasserende. Noe som har endret seg fra den første til den andre undersøkelsen er at antallet som har vært utsatt for vold fra ukjent i bil har gått ned fra 27 % til 11 %. En mulig forklaring på dette kan være at færre gjennomfører den seksuelle tjenesten i bil etter at sexkjøpsloven kom, fordi man flytter seg bort fra bilen for gjennomføre den seksuelle handlingen mer diskret eller at færre personer oppsøker strøket med bil. Det er også mulig at færre oppsøker prostitusjonsstrøket for å utsette personer som selger sex for vold/trakassering i bil, fordi de er redde for å bli stoppet av politiet og bli tatt for å være kunder?

Vi ser også en nedgang i vold fra fast kunde fra 20 % til 7 %, og fra 14 % til 7 % fra hallik/sjef. Det blir vanskelig å spekulere i årsakene til disse nedgangene, men mye kan kanskje forklares med at vi i den forrige undersøkelsen spurte om vold fra hele prostitusjonskarrieren og i den siste spurte om voldserfaringer fra de siste tre årene.

I forhold til de ulike arenaene ser vi at det er tilfeldig kunde som oftest er voldsutøver på alle de tre arenaene. Blant de som selger sex på gaten rapporterer hele 77 % om vold fra tilfeldig kunde, mens 27 % har opplevd vold fra tilfeldig forbipasserende. På gatearenaen er en tydelig tendens altså at voldsutøver oftest er en ukjent person som oppsøker kvinnene til fots og/eller som kunder. Blant de som selger sex inne svarer 67 % at voldsutøver var en tilfeldig kunde. I denne gruppen har 15 % ikke svart på spørsmålet om hvem voldsutøver var. Dette er også den gruppen hvor flest rapporterer om vold fra hallik (11 %). Selv om få gjennomgående rapporterer om vold fra hallik, ser det altså ut som om de som jobber på innemarkedet rammes oftest. Ser

man på gruppen som selger sex både på gaten og innemarkedet ser vi en større spredning rundt hvem voldsutøver er, selv om hovedtendensen er de ukjente som er kunder, forbigående eller i bil som voldsutøver. Denne gruppen er den eneste som rapporterer om vold fra ukjent i bil med hele 42 %. Hvorfor kun nettopp denne gruppen opplever vold fra ukjente mennesker i bil er usikkert, men det er mulig de har tenkt på ukjente kunder i bil når de har krysset av på dette alternativet?

	Ute	Inne	Både ute og inne
Tilfeldig kunde	77 %	67 %	58 %
Tilfeldig forbigående	27 %	11 %	31 %
Ukjent i bil	-	-	42 %
Fast kunde	9 %	-	16 %
Bekjent fra rusmiljøet	-	4 %	16 %
Annet	14 %	4 %	5 %
Ikke svart	-	15 %	5 %
Sjef/hallik	-	11 %	5 %
Annen kvinne på strøket	5 %	4 %	5 %

Tabell 7: Voldsutøver fordelt på arena.

2.2.4 Hvor foregår volden kvinnene utsettes for?

I undersøkelsen ble det spurt om hvilket land de ble utsatt for volden de rapporterer om. 70 % svarer at de kun har opplevd vold i Norge, mens 12 % har opplevd vold i både Norge og et annet land. 8 % har ikke svart på spørsmålet.

10 % har svart at de kun har opplevd i et annet land. I forhold til hvilke land utover Norge de har vært utsatt for vold i svarer fem Italia, to Romania, to Belgia, to Spania, to Thailand, en Nigeria, en Singapore og en Tyskland. At flest rapporterer om vold fra Italia er ikke overraskende ettersom mange av nigerianerne som selger sex i Norge også har prostitusjonserfaring fra Italia. Den nigerianske gruppen rapporterer 20 % om vold både i Norge og i et annet land, mens 15 % rapporterer om vold kun i et annet land. Dette er den nasjonalitetsgruppen hvor flest rapporterer om vold i andre land enn Norge.

På spørsmål om hvilken konkret arena selve voldshandlingen fant sted varierer svarene. De fire vanligste arenaene som det rapporteres om er gaten (36 %), bil (30 %), egen leilighet (29 %) og voldsutøvers leilighet (23 %). Kun en person svarer at hun har opplevd vold på en annen arena enn svaralternativene i undersøkelsen. Hun svarer at volden skjedde på kundens hytte.

	Alle	Norge	Nigeria	Thailand	Øvrige land
På gaten	36 %	58 %	60 %	5 %	29 %
Bil	30 %	58 %	30 %	-	43 %
Egen leilighet	29 %	17 %	25 %	50 %	19 %
Voldsutøvers leilighet	23 %	42 %	35 %	5 %	19 %
Hotell	10 %	17 %	15 %	10 %	-
Arbeidsleilighet	10 %	8 %	15 %	10 %	5 %
Massasjeinstitutt	8 %	-	-	30 %	-
Ikke svart	4 %	-	-	5 %	-
Annet	1 %	-	-	-	5 %

Tabell 8: Stedet hvor voldshandlingen skjedde fordelt på hele populasjonen samt nasjonalitetsgrupper.

Når det kommer til nasjonalitetsgruppene ser vi at svarene er ganske like for de norske og nigerianske, mens gruppen fra Thailand skiller seg fra de andre. Her handler nok ulikheten i svarene like mye om arena de selger sex på som nasjonalitet. Blant de thailandske respondentene oppgir hele 50 % at volden skjedde i egen leilighet, mens tallene er betraktelig lavere hos de andre gruppene. Respondentene fra Thailand er også den eneste gruppen som svarer at de har vært utsatt for vold på massasjeinstitutt (30 %). Denne gruppen opererer så å si kun på innemarkedet og det er derfor naturlig at arenaene for vold er i leiligheten de selv disponerer og på institutter. De andre nasjonalitetsgruppene har en større andel som selger seksuelle tjenester på gaten og blir oftere med kunden i bil eller hjem, og det er derfor logisk at de fleste rapporterer om at de har vært utsatt for vold hos kunden, i bil og på gaten.

Når vi ser på svarene som oppgis på arena ser vi at de samsvarer med antakelsene vi gjorde over. På innemarkedet svarer flesteparten at de har opplevd vold i egen leilighet og på massasjeinstitutt, mens de som jobber ute eller både ute/inne svarer at gaten, bil og voldsutøvers leilighet er arenaene de opplever mest vold på.

	Ute	Inne	Både ute og inne
På gaten	55 %	4 %	63 %
Bil	36 %	4 %	63 %
Egen leilighet	18 %	41 %	21 %
Voldsutøvers leilighet	36 %	7 %	32 %
Hotell	5 %	11 %	7 %
Arbeids-leilighet	5 %	11 %	7 %
Massasje-institutt	-	22 %	-
Ikke svart	-	7 %	4 %
Annet	-	4 %	-

Tabell 9: Stedet for hvor voldshandlingen skjedde fordelt på arena.

I 2007/08undersøkelsen ble ikke sted for voldshandlinger publisert og vi har derfor ikke sammenlignet tallene i denne undersøkelsen med den forrige undersøkelsen.

2.2.5 Hva slags vold utsettes kvinnene for?

I undersøkelsen ble det spurt om hvilke former for vold kvinnene hadde vært utsatt for i prostitusjon de tre siste årene. 23 ulike former for vold ble listet opp som svaralternativer. I tillegg kunne kvinnene krysse av på en kategori som het "annet" og fylle inn andre former for vold de hadde vært utsatt for. 10 % krysset av i denne kategorien, og formene for vold de oppga var: utpressing, skutt, dopet ned, tvunget til å kysse, barbert, bundet, mobbet, ikke fått penger som avtalt, truet til å ha sex uten kondom og tvunget til abort.

7 % har ikke svart på spørsmålet om hva slags form for vold de har vært utsatt for.

Tabell 10 viser at de formene for vold som det rapporteres oftest om kan karakteriseres som trusler og trakassering. De tre vanligste formene for vold blant hele utvalget er uønsket befølt (48 %), kalt skjellsord (48 %) og trusler/tvang (38 %). Videre ser vi at mange rapporterer om å ha opplevd grov vold. Blant annet rapporterer hele 33 % (24 personer) av de som har vært utsatt for vold i form av å ha blitt truet med våpen de siste 3 årene, mens 23 % (17 personer) har blitt ranet/forsøkt ranet og hele 15 % (11 personer) har blitt utsatt for drapsforsøk.

Voldtekt valgte vi å spørre om på to måter: voldtekt og truet/tvunget til sex som ikke var avtalt. Vi vet at mange av kvinnene kaller en voldtekt for noe annet: at de ble tvunget til å gjennomføre seksuelle handlinger som var ut over avtalen de hadde gjort med kunden. Rettslig er dette voldtekt, men mange av kvinnene assosierer voldtekt med overfall og vil derfor ikke kalle tvang som utøves av kunden de har gjort en avtale med for voldtekt. Tabell 10 viser dette tydelig. Hele 27 % rapporterer om at de har blitt truet/tvunget til sex som ikke var avtalt, mens 15 % svarer at de har vært utsatt for voldtekt. Vi har sett på hvor mange som har krysset av på begge svarene

og som da kan tolkes som om de legger samme meningsinnhold i de to kategoriene. Kun 6 personer har gjort dette, noe som bekrefter vår antakelse om at mange av kvinnene ikke vil karakterisere faktiske voldtekter som voldtekt. Dette innebærer også at voldtektshyppigheten blant de som har vært utsatt for vold er betraktelig høyere enn tabell 10 viser. Slår man sammen antallet som har krysset av for disse to alternativene, og så trekker fra de som har krysset av på begge ser vi at **hele 34 % (25 personer) av de som har vært utsatt for vold de siste tre årene har blitt voldtatt/truet til sex som ikke var avtalt.**

Tallene i tabell 10 kan kun tolkes i en retning: kvinner som selger sex i Oslo er en gruppe hvor mange har vært utsatt for svært grov vold de siste tre årene. En så høy frekvens av så grov vold hos en så pass liten gruppe, er det sjelden vi hører om i Norge.

I tabell 10 kan vi også se at det finnes variasjoner for nasjonalitetsgruppene både i forhold til hvor mange innenfor gruppene som utsettes for de ulike formene for vold og hvilke former for vold de ulike gruppene utsettes for.

Blant de norske er de tre vanligste formene for vold det rapporteres om typiske former for trakassering med 75 % som har blitt kalt skjellsord, 67 % som har blitt uønsket befølt og 58 % som har opplevd tvang/trusler. I denne gruppen ser vi også at mange rapporterer om høy frekvens av svært alvorlige former for vold: 50 % har blitt truet med våpen, 33 % har vært utsatt for drapsforsøk, 25 % har blitt voldtatt og 42 % har blitt tatt kvelertak på. Hvorfor denne gruppen opplever så mye grov vold er det vanskelig å gi et fullgodt svar på. Det kan kanskje knyttes til at mange av de norske kvinnene er avhengige av rusmidler. På grunn av avhengigheten og rusen kan det hende at en del av disse kvinnene blir med kunder som andre rusfrie i kvinner i miljøet ikke hadde blitt med, fordi pengebehovet - eller snarere rusbehovet - oppleves som akutt.

I den nigerianske gruppen ser vi også at de tre vanligste formene for vold det rapporteres om er ulike former for trakassering: 65 % svarer at de har blitt kalt skjellsord, 50 % rapporterer om å ha blitt uønsket befølt og 40 % har blitt spyttet på. Blant nigerianerne ser vi at betraktelig flere rapporterer om to særskilte former for vold sammenlignet med de andre gruppene. Hele 50 % (mot 34 % i hele utvalget) har blitt dyttet og 40 % (mot 19 % i hele utvalget) svarer at de har blitt spyttet på. En mulig forklaring på dette kan være at denne gruppen ofte utsettes for vold fra tilfeldig forbipasserende, jmfør drøftingen i kapittel 2.2.3. Disse kvinnene beveger seg som nevnt ofte på steder i det offentlige rom hvor oppførselen deres ofte oppfattes som uønsket og upassende, og det kan derfor være at tilfeldig forbipasserende nettopp spytter, dytter, beføler og kaller kvinnene skjellsord som en respons på deres uønskede tilstedeværelse/oppførsel.

Det er viktig å understreke at også i denne gruppen ser vi at mange har vært utsatt for grovere former for vold. Blant annet rapporterer 30 % om å ha blitt truet med våpen, 35 % om å ha bli kastet ut av bil og 25 % om å ha blitt ranet/forsøkt ranet.

Blant respondentene fra Thailand ser vi at de tre formene for vold som flest svarer at de har vært utsatt for er å bli uønsket befølt (55 %), truet/tvunget til sex som ikke var avtalt (45 %) og at like mange (40 %) svarer at de har blitt truet med våpen og blitt kalt skjellsord. I denne gruppen finner vi høyest frekvens av personer som svarer at

de har blitt truet/tvunget til sex som ikke var avtalt. Mens 27 % av populasjonen vår svarer at de har vært utsatt for denne formen for vold, svarer hele 45 % av denne gruppen at de har opplevd det. I tillegg har 20 % i denne gruppen svart at de har blitt voldtatt.

Det er urovekkende at såpass mange i denne gruppen utsettes for seksualisert vold fra kundene. En mulig forklaring kan knyttes til at mange av disse kvinnene selger massasje i første omgang og underveis i/etter massasjen skal inngå en avtale om eventuelle seksuelle tjenester. I en slik relasjon med kunden kan kvinnene lett være sårbare. Kunden kan bestride innholdet i avtalen de allerede har gjort og tvinge dem til å gjøre ting utover det avtalte. En annen forklaring kan være at disse kvinnene ofte er alene med kundene i egne leiligheter. Vi så i del 2.2.4 at hele 50 % av de som hadde vært utsatt for vold i denne gruppen hadde blitt det i sin egen leilighet. Når en er helt alene med kunden i leiligheten er det opplagt at en er svært sårbar for å tvinges til ting en ikke ønsker å gjøre, uten at andre vil oppdage det og uten mulighet til å be om hjelp. I denne gruppen ser vi også høy forekomst av ran (30 %) og trusler med våpen (40 %).

Ser vi på tallene for de øvrige nasjonalitetene, ser vi ikke at det enkelte typer vold som peker seg ut som de vanligste slik som i de andre gruppene. I denne gruppen er fordelingen mellom de ulike formene for vold svært jevn, og de skiller seg fra de norske og de nigerianske ved at vi ikke finner en høyere frekvens av trakassering enn av grov vold. De formene som det rapporteres om som vanligst (32 %) er trusler/tvang, slått med knyttneve, sparket, lugget og uønsket befølt. Hvorfor denne gruppen skiller seg fra de andre gruppene med en jevnere fordeling av typer vold de utsettes for vites ikke. Det kan handle om at dette er en gruppe som er sammensatt av veldig mange ulike nasjonaliteter som selger sex på ulike arenaer og på ulike premisser, og de utmerker seg derfor ikke med like tydelige tendenser som de nasjonalitetsgruppene som er mer homogent sammensatt.

	Alle	Norge	Nigeria	Thailand	Øvrige land
Uønsket befølt	48 %	67 %	50 %	55 %	32 %
Kalt skjellsord	48 %	75 %	65 %	40 %	26 %
Trusler/tvang	38 %	58 %	30 %	45 %	32 %
Dyttet	34 %	25 %	50 %	35 %	26 %
Truet med våpen	33 %	50 %	30 %	40 %	21 %
Lugget	32 %	42 %	35 %	25 %	32 %
Truet/tvunget til sex som ikke var avtalt	27 %	33 %	25 %	45 %	11 %
Holdt fast	25 %	58 %	20 %	20 %	16 %
Ranet/forsøkt ranet	23 %	25 %	25 %	30 %	16 %
Kvelertak	19 %	42 %	25 %	15 %	5 %
Slått med flat hånd	19 %	20 %	25 %	5 %	21 %
Spyttet på	19 %	8 %	40 %	10 %	16 %
Slått med knyttneve	18 %	25 %	10 %	10 %	32 %
Innestengt	18 %	20 %	15 %	10 %	21 %
Drapsforsøk	15 %	33 %	15 %	10 %	11 %
Voldtekt	15 %	25 %	15 %	20 %	5 %
Bitt	15 %	-	20 %	10 %	26 %
Kastet ting på	15 %	-	25 %	25 %	5 %
Sparket	15 %	-	25 %	-	32 %
Kastet ut av bil	14 %	8 %	35 %	-	11 %
Annet	10 %	17 %	10 %	-	16 %
Kløpet	4 %	10 %	5 %	-	-
Kloret	4 %	-	10 %	-	5 %
Brent	3 %	8 %	5 %	-	-

Tabell 10: Hvilke typer vold, trusler og trakassering kvinnene har opplevd i prostitusjon fordelt på alle som har vært utsatt for vold samt nasjonalitetsgrupper.

Tabell 11 viser fordelingen av de ulike formene for vold på de forskjellige prostitusjonsarenaene. På samme måte som vi så en variasjon i hvilken type vold og hvor mange som har erfart det i de ulike nasjonalitetsgruppene i tabell 10, ser vi også ulikhet i fordelingen mellom arenaene.

Blant de som selger sex på gaten ser vi at de tre formene for vold som flest rapporterer om er ulike former for trakassering: 59 % svarer at de har blitt kalt

skjellsord, mens 50 % har blitt uønsket befølt og 41 % dyttet. I gruppen som selger sex på innemarkedet har 44 % blitt utsatt for trusler/tvang, mens 37 % rapporterer om å både ha blitt uønsket befølt, truet/tvunget til sex som ikke var avtalt og dyttet. Når det gjelder de som opererer både på gaten og inne svarer 68 % at de har blitt uønsket befølt, 63 % at de har blitt kalt skjellsord og 47 % at de har vært utsatt for trusler/tvang.

Det er en tydelig tendens at de som jobber på gaten og de som jobber både på gaten og inne rapporterer om en høyere frekvens av trakassering enn de som jobber på innemarkedet. Både det å bli kalt skjellsord, bli uønsket befølt og å bli spyttet på rapporteres det betraktelig mindre av fra innemarkedet enn gaten. I forhold å bli truet/tvunget til uavtalt sex og bli ranet/forsøkt ranet ser vi at betraktelig flere av de som jobber på innemarkedet og begge arenaene rapporterer om slike erfaringer enn de som jobber på gaten. Samtidig ser vi at de som jobber på gaten helt eller delvis oftere utsettes for andre former for grov vold som å bli slått med knyttneve eller flat hånd, bli bitt og sparket. De eneste formene for vold som omtrent like mange rapporterer om fra alle arenaene er å bli dyttet og truet med våpen.

På gaten er kvinnene svært sårbare for trusler og trakassering fra forbipasserende og omverden forøvrig, mens de på innemarkedet ofte er alene med voldsutøver uten at det er andre til stede og er dermed mer sårbare for grovere former for vold som å bli truet til sex som ikke var avtalt eller ran.

De kvinnene som jobber på begge arenaene er de som gjennomgående rapporterer om relativt høy frekvens på nesten alle de ulike formene for vold, mens tallene varierer i mye større grad fra form til form blant de som selger sex enten på gata eller inne. Dette kan trolig forklares med at man er sårbar for forskjellige former for vold på gaten og innemarkedet, mens de som jobber på begge arenaene utsettes for både volden som er gjennomgående på gaten og volden som er gjennomgående på innemarkedet.

	Ute	Inne	Både ute og inne
Uønsket befølt	50 %	37 %	68 %
Kalt skjellsord	59 %	33 %	68 %
Trusler/tvang	27 %	44 %	47 %
Dyttet	41 %	37 %	32 %
Truet med våpen	36 %	30 %	37 %
Lugget	36 %	22 %	42 %
Truet/tvunget til sex som ikke var avtalt	14 %	37 %	32 %
Holdt fast	18 %	19 %	42 %
Ranet/forsøkt ranet	14 %	30 %	32 %
Kvelertak	14 %	15 %	32 %
Slått med flat hånd	23 %	11 %	26 %
Spyttet på	32 %	11 %	16 %
Slått med knyttneve	23 %	11 %	26 %
Innestengt	18 %	15 %	26 %
Drapsforsøk	9 %	11 %	26 %
Voldtekt	14 %	19 %	16 %
Bitt	23 %	11 %	16 %
Kastet ting på	14 %	19 %	16 %
Sparket	23 %	7 %	16 %
Kastet ut av bil	23 %	4 %	21 %
Annet	5 %	7 %	16 %
Kløpet	5 %	-	11 %
Kloret	5 %	-	11 %
Brent	-	-	5 %

Tabell 11: Hvilke typer vold, trusler og trakassering kvinnene har opplevd i prostitusjon fordelt på arenaer.

I undersøkelsen ble det også spurt om deltakerne hadde vært utsatt for flere former for vold samtidig. På dette spørsmålet svarte 40 % ja og 45 % nei, mens 15 % ikke svarte. I forhold til nasjonalitet var det 50 % av de norske, 40 % av de nigerianske, 40 % av de thailandske og 33 % av de øvrige nasjonalitetene som svarte ja på dette

spørsmålet. Fordelt på arena var det 36 % fra utemarkedet, 37 % fra innemarkedet og 47 % fra begge arenaene som svarte ja.

Blant de som hadde vært utsatt for flere typer vold samtidig svarte 38 % at de hadde opplevd 1-3 typer vold samtidig, mens 17 % svarte 3 % flere enn ti. 35 % svarte ikke på hvor mange episoder det dreide seg om.

I tabell 12 sammenlignes tallene på forekomst av de ulike voldsformene fra undersøkelsen i 2012 på voldserfaringene de siste tre årene med tallene fra voldserfaringer i løpet av hele prostitusjonskarrieren i undersøkelsen fra 2007/08. Pilen i rubrikken under prosenttallene fra undersøkelsen i 2012 viser om tallene har gått opp eller ned fra 2007/08 til 2012. Her ser vi at tallene har gått opp i 11 av de ulike kategoriene for vold (uønsket befølt, kalt skjellsord, trusler/tvang, dyttet, truet med våpen, lugget, kvelertak, bitt, sparket, klore), mens de har gått ned i 9 kategorier (truet/tvunget til sex som ikke var avtalt, holdt fast, ranet/forsøkt ranet, slått med flat hånd, slått med knyttneve, innestengt, voldtekt, kastet ut av bil, kløpet). I en av kategoriene ("annet") er tallene like. Drapsforsøk og å bli kastet ting på ble det ikke spurt om i 2007/08, så tallene fra 2012 i disse kategoriene kan derfor ikke sammenlignes.

Selv om denne tabellen kan gi oss en pekepinn i retning av noen tendenser er det viktig å merke seg at man har spurt om svært ulike tidsperspektiver i de to ulike undersøkelsene. Tallene fra 2007/08 representerer voldserfaringer en hel prostitusjonskarriere (som kan være alt fra en dag til 50 år), mens tallene fra 2012 forteller om voldserfaringene hos personer som har vært aktive i prostitusjon over en kortere eller lengre periode siden 1. januar 2009 og som de har opplevd siden da.

	Alle 2012	Alle 2007/08		Alle 2012	Alle 2007/08
Uønsket befølt	48 % ↑	39 %	Slått med knyttneve	18 % ↓	29 %
Kalt skjellsord	48 % ↑	41 %	Innestengt	18 % ↓	27 %
Trusler/tvang	38 % ↑	35 %	Drapsforsøk	15 %	- ⁸
Dyttet	34 % ↑	33 %	Voldtekt	15 % ↓	29 %
Truet med våpen	33 % ↑	22 %	Bitt	15 % ↑	6 %
Lugget	32 % ↑	12 %	Kastet ting på	15 %	- ⁹
Truet/tvunget til sex som ikke var avtalt	27 % ↓	35 %	Sparket	15 % ↑	12 %
Holdt fast	25 % ↓	49 %	Kastet ut av bil	14 % ↓	18 %
Ranet/forsøkt ranet	23 % ↓	31 %	Annet	10 %	10 %
Kvelertak	19 % ↑	18 %	Kløpet	4 % ↓	10 %
Slått med flat hånd	19 % ↓	27 %	Kloret	4 % ↑	2 %
Spyttet på	19 % ↑	12 %	Brent	3 % ↓	4 %

Tabell 12: Hvilke typer vold, trusler og trakassering kvinnene har opplevd i prostitusjon de siste 3 årene fra undersøkelsen i 2012 og hvilke typer vold, trusler og trakassering kvinnene har opplevd i prostitusjon i prostitusjonskarrieren fra undersøkelsen i 2007/08.
 ↑ viser om tallene har gått opp, ↓viser om tallene har gått ned.

2.2.6 Bruk av skadevåpen

I undersøkelsen ble det spurt om det ble brukt noen gjenstander/skadevåpen for å skade kvinnene da de ble utsatt for vold. 36 % svarte ja på dette spørsmålet, mens 51 % svarte nei. 14 % svarte ikke.

I spørsmålsstillingen ble det ikke listet opp svaralternativer, så respondentene måtte selv svare på hva slags våpen/gjenstand som hadde blitt brukt for å skade dem. 52 % svarte kniv, mens 24 % svarte pistol. Andre typer skadevåpen det ble rapportert om var balltre, knust flaske, strømpistol, brannslange, stein, en "plastting", hammer og kulepenn. 14 % svarte ikke på spørsmålet om hva slags våpen det var brukt mot dem.

⁸ Ble ikke spurt om i 2007/08

⁹ Ble ikke spurt om i 2007/08

At nesten 4 av 10 av kvinnene som har blitt utsatt for vold har erfart at det har blitt brukt våpen for å skade dem viser oss at det er utbredt i miljøet. Dette samsvarer med den høye andelen som har blitt truet med våpen (33 %) og ranet/forsøkt ranet (23 %), jmfør del 2.2.5. Det er viktig å merke seg at spørsmålet som ble stilt om våpen ikke dreide seg om å ha blitt truet av våpen, men faktisk å bli skadet av våpen. Dette tyder på at flere av voldshandlingene det ble rapportert om i avsnitt 2.2.5 kan innebære bruk av våpen enn trusler med våpen og ran, som for eksempel voldtekt, å bli kastet ting på og/eller drapsforsøk.

I forhold til nasjonalitetsfordelingen ser vi i tabell 13 at det er flest fra Nigeria (45 %) som rapporterer om å ha blitt skadet av våpen, men at det gjennomgående er relativt vanlig i alle gruppene. Det er altså ingen grupper som rapporterer om en lav forekomst av våpenbruk mot dem.

	Alle	Norge	Nigeria	Thailand	Øvrige land
Ja	36 %	42 %	45 %	30 %	29 %
Nei	50 %	50 %	55 %	70 %	48 %
Ikke svart	14 %	8 %	-	-	23 %

Tabell 13: Bruk av skadevåpen ved voldshandlingene kvinnene har vært utsatt for fordelt på alle som har vært utsatt for vold samt nasjonalitetsgrupper

Tabell 14 viser at det er flest blant personene som jobber på gaten som rapporterer om å ha blitt utsatt for vold med skadevåpen. Samtidig ser vi at ganske mange både fra innemarkedet og blant de som jobber både ute og inne ikke har svart på spørsmålet, så vi kan ikke med sikkerhet slå fast at gaten er den arenaen der det er mest vanlig at voldsutøvere benytter seg av skadevåpen.

	Ute	Inne	Både ute og inne
Ja	41 %	26 %	37 %
Nei	59 %	52 %	22 %
Ikke svart	-	22 %	16 %

Tabell 14: Bruk av skadevåpen ved voldshandlingene kvinnene har vært utsatt for fordelt på arena.

I 2007/08undersøkelsen ble ikke tallene for bruk av skadevåpen publisert og vi har derfor ikke sammenlignet tallene i denne undersøkelsen med den forrige undersøkelsen.

2.2.7 Hvilke følger får volden?

Tabell 15 viser hvilke fysiske og psykiske reaksjoner kvinnene rapporterer om. Her ser vi at det er psykiske plager flest rapporterer om med 63 % som svarer at de ble skremt og 41 % at de fikk angst/psykiske plager. Disse tallene viser oss at volden preger mange av deltakernes psykiske helse og tilstand. Om de psykiske reaksjonene på volden er av langvarig eller kortvarig art gir ikke undersøkelsen oss noe svar på.

Antallet som rapporterer om fysiske følger er lavere enn antallet som rapporterer om psykiske følger. Forklaringen på dette kan være at voldsformene det rapporteres hyppigst om i undersøkelsen er ulike former for trusler/trakassering, og ikke fysisk vold. Selv om tallene er lavere når det kommer til fysiske følger ser vi at relativt mange rapporterer om alvorlige fysiske følger. Hele 16 % svarer at volden medførte en alvorlig trussel mot livet, mens 25 % rapporterer om synlig skade, 23 % om kortvarig smerte og 15 % om langvarig smerte. 12 % svarte "ingen" på spørsmålet.

10 % av deltakerne i undersøkelsen svarte "annet" på spørsmålet om voldens følger. Blant respondentene som svarte dette var følgende det de rapporterte om: sinne, søvnproblemer, pustebesvær, føle seg ydmyket, hodepine og at de ikke kunne jobbe på grunn av skadene.

I forhold til fordelingen blant nasjonalitetsgruppene ser vi at den norske gruppen gjennomgående rapporterer om høyest forekomst av følger i alle kategorier, med unntak av "skremt" hvor de er den gruppen som rapporterer om lavest forekomst. Hele 83 % av respondentene fra Norge svarer at de fikk angst og psykiske plager som følge av volden, mens betraktelig færre svarte det i de andre gruppene (50 % fra Thailand, 35 % fra Nigeria og 29 % fra de øvrige landene). I den norske gruppen svarer også hele 50 % at volden førte til en alvorlig trussel mot livet, mens 15 % av de nigerianske og 20 % fra Thailand svarer det samme. Ingen av personene i kategorien øvrige land har svart at volden førte til en alvorlig trussel mot livet. Når det gjelder forskjellene i nasjonalitetsgruppene kan tallene i tabell 15 tyde på at de norske opplever mest fysiske og psykiske plager i etterkant av at de har vært utsatt for vold. I avsnitt 2.2.5 så vi at mange i denne gruppen rapporterer om å ha opplevd svært grov vold. Samtidig kan de store forskjellene i rapporteringen om følger av volden fra de norske og utenlandske respondentene skyldes kulturelle forskjeller i hvordan man omtaler både fysisk og psykisk smerte. Pro Sentret erfarer generelt at en del utenlandske kvinner uttrykker både fysiske og psykiske plager på en annen måte enn norske kvinner. Det er mulig at noen ikke gjenkjente sine uttrykksformer blant svaralternativene i undersøkelsen.

	Alle	Norge	Nigeria	Thailand	Øvrige land
Skremt	63 %	50 %	70 %	60 %	67 %
Angst/psykiske plager	41 %	83 %	35 %	50 %	29 %
Synlig skade	25 %	33 %	25 %	10 %	33 %
Kortvarig smerte	23 %	42 %	20 %	20 %	19 %
Alvorlig trussel mot livet	16 %	50 %	15 %	20 %	-
Langvarig smerte (mer enn en time)	15 %	25 %	25 %	5 %	10 %
Annet	10 %	25 %	5 %	-	-
Ingen	12 %	-	20 %	15 %	10 %
Ikke svart	8 %	-	-	20 %	-

Tabell 15: Hvilke følger kvinnene fikk av volden de har opplevd i prostitusjon fordelt på alle som har vært utsatt for vold samt nasjonalitetsgrupper.

Tabell 16 viser fordelingen mellom de ulike arenaene. Her ser vi at det rapporteres om høyere forekomst av psykiske plager enn fysiske plager på alle arenaene. Gruppen som selger sex på begge arenaene er den som rapporterer om høyest forekomst av følger av volden i samtlige kategorier, med unntak av kategorien "skremt". Her rapporterer mange om følger av langvarig art som angst/psykiske plager (63 %), alvorlig trussel mot livet (37 %), synlig skade (32 %) og langvarig smerte (26 %).

Blant de som jobber på gaten ser vi at det å bli skremt det hyppigst rapporteres om. I denne gruppen rapporterer hele 77 % at de ble skremt, mens 36 % fikk angst/psykiske plager og 32 % fikk synlig skade. Dette er også gruppen hvor flest svarer at volden ikke fikk noen følger (18 %) og hvor færrest rapporterer om alvorlig trussel mot livet.

På innemarkedet ser at 56 % svarer at de ble skremt og 44 % fikk angst/psykiske plager som følge av volden. I forhold til de andre arenaene er det her færrest rapporterer om synlig skade (15 %), kortvarig smerte (19 %) og langvarig smerte (7 %). Det er viktig å merke seg at hele 19 % av dem ikke har svart på spørsmålet, noe som innebærer at de reelle tallene i de ulike kategoriene kan være en del høyere.

	Ute	Inne	Både ute og inne
Skremt	77 %	56 %	68 %
Angst/psykiske plager	36 %	44 %	63 %
Synlig skade	32 %	15 %	32 %
Kortvarig smerte	23 %	19 %	37 %
Alvorlig trussel mot livet	9 %	11 %	37 %
Langvarig smerte (mer enn en time)	14 %	7 %	26 %
Annet	14 %	-	16 %
Ingen	18 %	15 %	5 %
Ikke svart	-	19 %	5 %

Tabell 16: Hvilke følger kvinnene fikk av volden de har opplevd i prostitusjon fordelt på arena.

Sammenlignet med undersøkelsen fra 2007/08 ser vi at omtrent like mange rapporterer om å ha blitt skremt som følge av volden, mens antallet som rapporterer om å ha fått angst/psykiske plager har gått ned med ca 10 % fra 2007/08 til 2012. I forhold til synlige skader ser vi at tallene har gått ned fra en tredjedel av utvalget til en fjerdedel.

Når vi ser på arenaene ser vi samme tendens i begge undersøkelsene om at færre fra innemarkedet rapporterer om følger av volden i en del av kategoriene sammenlignet med de andre arenaene. Likevel ser vi at færre rapporterer om at volden ikke fikk noen konsekvenser på innemarkedet i 2012 (15 %) sammenlignet med 2007/08 (33 %). Det er altså flere på innemarkedet som nå opplever at volden får konsekvenser for dem.

2.2.8 Får kvinnene hjelp etter de har vært utsatt for vold?

Tabell 17 viser hvem deltakerne i undersøkelsen svarer at de fikk hjelp av etter de hadde vært utsatt for vold. Her ser vi at det er flest som svarer at de fikk hjelp fra venner med 38 %. Hele 21 % svarer at de ikke fikk hjelp fra noen etter de ble utsatt for vold. Kun 7 % svarer at de ikke trengte hjelp.

Med tanke på hvor alvorlig vold mange av kvinnene rapporterer om er det alarmerende å se hvor få som har fått hjelp av offentlige/frivillige hjelpetiltak i etterkant. I forhold til offentlige instanser rapporterer kun 16 % har fått hjelp av politiet, 10 % av sykehus og 3 % av legevakt. Når det gjelder prostitusjonstiltakene er tallene også svært lave: 15 % fikk hjelp av Pro Sentret, 5 % fra Natthjemmet og 3 % fra Nadheim.

10 % av deltakerne i undersøkelsen krysset av i kategorien "annet". Det vanligste svaret som ble oppgitt blant de som krysset av her var ukjent forbipasserende. Noen har også svart voldsutøvers venn, psykolog, gud og Caritas i Italia.

En rapporterer at hun fikk hjelp av politiet, men at politiet sørget for at hun ble kastet ut av leiligheten hun solgte sex fra etter hun hadde kontaktet dem for hjelp.

Ser vi på de ulike nasjonalitetsgruppene oppgir respondentene fra Thailand (45 %), Nigeria (50 %) og Norge (42 %) at de fikk mest hjelp fra venner, mens 24 % av personer fra de øvrige landene fikk hjelp av venner. Det er altså halvparten så mange som fikk hjelp av venner i gruppen med de øvrige landene sammenlignet med de andre nasjonalitetsgruppene.

Blant de som har svart at ingen hjalp dem etter de hadde vært utsatt for vold svarer hele 42 % av de norske og 29 % fra de øvrige landene at de ikke fikk hjelp fra noen, mens tallene er betraktelig lavere blant de som kommer fra Nigeria (15 %) og Thailand (10 %).

Med unntak av de norske, hvor 33 % har fått hjelp fra Natthjemmet og 25 % fra Pro Sentret, har relativt få fått hjelp fra de ulike prostitusjonstiltakene. Hva gjelder politiet ser vi også tydelige forskjeller mellom nasjonalitetsgruppene. 33 % av de norske og 25 % av de nigerianske har fått hjelp fra politiet, mens kun 5 % fra Thailand og 10 % fra de øvrige landene rapporterer om det samme. At så få blant kvinnene fra Thailand og de øvrige landene kontakter politiet kan nok knyttes til at politiet har vært svært aktive med aksjon "Husløs" de siste årene. Denne aksjonen innebærer at kvinner som selger sex mister leiekontraktene sine når det avdekkes prostitusjonsvirksomhet i leilighetene de leier. Mange vegrer seg derfor mot å kontakte politiet når de blir utsatt for noe kriminelt.¹⁰

I forhold til å ikke ha behov for hjelp svarer 15 % av respondentene fra Thailand og 10 % fra de øvrige landene dette, mens ingen av de nigerianske og norske har svart slik.

Hele 30 % av respondentene fra Thailand har ikke svart på spørsmålet, mens så å si alle i de andre nasjonalitetsgruppene har svart. Tabellen gjenspeiler altså et mindre korrekt bilde av hvem respondentene fra Thailand faktisk fikk hjelp av, sammenlignet med de andre gruppene.

¹⁰ Det kan lese mer om aksjon "Husløs" og aksjonens konsekvenser i Pro Sentrets årsrapporter for 2008-2011 samt i del 3 av denne rapporten.

	Alle	Norge	Nigeria	Thailand	Øvrige land
Venner	38 %	42 %	50 %	45 %	24 %
Ingen	21 %	42 %	15 %	10 %	29 %
Politiet	16 %	33 %	25 %	5 %	10 %
Pro Sentret	15 %	25 %	15 %	15 %	5 %
Sykehus	10 %	8 %	20 %	5 %	5 %
Annet	10 %	-	20 %	5 %	10 %
Ikke svart	10 %	-	-	30 %	5 %
Trengte ikke hjelp	7 %	-	-	15 %	10 %
Kunde	5 %	17 %	-	-	10 %
Natthjemmet	5 %	33 %	-	-	-
Partner	4 %	8 %	5 %	-	5 %
Krisesenter	3 %	-	5 %	-	5 %
Legevakt	3 %	8 %	-	5 %	-
Nadheim	3 %	-	-	-	10 %
Familie	1 %	8 %	-	-	-

Tabell 17: Hvem kvinnene fikk hjelp av etter de hadde vært utsatt for vold fordelt på alle som har vært utsatt for vold samt nasjonalitetsgrupper.

Det er gjennomgående venner de fleste voldsutsatte ber om hjelp fra, uavhengig av hvilken arena de selger sex på. I forhold til å ikke ha fått hjelp svarer kun 7 % på innemarkedet slik, mens betraktelig flere blant de på gaten (27 %) og de som jobber både på gaten og inne (37 %) svarer det. Dette sammenfaller med at 15 % fra innemarkedet svarer at de ikke hadde behov for hjelp, mens få fra de andre arenaene svarer det samme. Det er likevel viktig å merke seg at hele 22 % av personene på innemarkedet ikke har svart på spørsmålet om hvem de fikk hjelp av etter de hadde vært utsatt for vold, noe som tyder på at den faktiske situasjonen kan se noe annerledes ut for disse kvinnene.

Når det kommer til hjelp kvinnene fra de ulike arenaene har fått fra offentlige/frivillige hjelpetilbud, ser vi også noen klare forskjeller. Blant de som jobber både ute og inne er det høyest forekomst av hjelp fra politiet (21 %), mens de fra innemarkedet rapporterer om høyest forekomst av hjelp fra Pro Sentret (22 %). Sammenlignet med de andre arenaene ser vi også at de som jobber på både gaten og innemarkedet har høyest forekomst av hjelp fra Natthjemmet (21 %), kunder (11 %) og partner (16 %).

	Ute	Inne	Både ute og inne
Venner	36 %	41 %	37 %
Ingen	27 %	7 %	37 %
Politiet	14 %	11 %	21 %
Pro Sentret	9 %	22 %	16 %
Sykehus	14 %	7 %	11 %
Annet	9 %	7 %	16 %
Ikke svart	-	22 %	5 %
Trengte ikke hjelp	5 %	15 %	-
Kunde	5 %	4 %	11 %
Natthjemmet	-	-	21 %
Partner	-	-	16 %
Krisesenter	5 %	4 %	-
Legevakt	-	4 %	5 %
Nadheim	-	7 %	-
Familie	-	-	5 %

Tabell 18: Hvem kvinnene fikk hjelp av etter de hadde vært utsatt for vold fordelt på arena.

Sammenligner vi tallene på hvor mange som rapporterer om å ha fått hjelp fra ulike aktører i undersøkelsen i 2012 med undersøkelsen fra 2007/08 er tallene nedslående. I kontrast til de andre tallene som har blitt presentert fra denne undersøkelsen skulle vi ønske at tallene hadde gått opp på dette spørsmålet, ikke ned. Dessverre er tendensen motsatt.

Tallene har gått ned blant elleve av femten svaralternativer (venner, politi, Pro Sentret, annet, Natthjemmet, krisesenter, trengte ikke hjelp, legevakt, Nadheim, partner og familie). I ett tilfelle (sykehus) svarer like mange det samme. Antallet som ikke hadde svart ble ikke oppgitt i forrige undersøkelse og kan dermed ikke sammenlignes. 1 % flere har fått hjelp av kunde etter å ha blitt utsatt for vold. Når vi ser på hvor mange som rapporterer at de ikke har fått hjelp fra noen ser vi dessverre en svak økning fra 18 % i 2007/08 til 21 % i 2012, mens antallet som ikke hadde behov for hjelp har gått ned fra 12 % i 2007/08 til 7 % i 2012.

Ser vi på hjelpen fra politiet, legevakt, Pro Sentret og Nadheim ser vi omtrent en halvering i antallet som har fått hjelp i undersøkelsen fra 2012 sammenlignet med undersøkelsen fra 2007/08.

Tallene tyder altså på at færre av de voldsutsatte får hjelp fra ulike instanser etter sexkjøpsloven ble innført enn de gjorde før 2009. Vi tar som nevnt forbehold om at tallene i de to undersøkelsene ikke er direkte sammenlignbare ettersom vi i 2007/08 spurte om hvem de hadde mottatt hjelp fra gjennom en hel prostitusjonskarriere og i 2012 kun spurte om hvem som hadde hjulpet dem de siste tre årene.

Vi kan dog slå fast det triste faktum at få av kvinnene i undersøkelsen får hjelp etter de har vært utsatt for vold, på tross av at volden de erfarer ofte kan karakteriseres som grov og i en del tilfeller som svært grov. Om dette handler om at få (eller færre) kjenner til hvilke hjelpetilbud som finnes eller om de har liten (eller mindre) tillit til hjelpeinstansene gir ikke undersøkelsen svar på. Tallene er uansett nedslående.

	Alle 2012	Alle 2007/08		Alle 2012	Alle 2007/08
Venner	38 % ↓	45 %	Kunde	5 % ↑	4 %
Ingen	21 % ↑	18 %	Natthjemmet	5 % ↓	6 %
Politi	16 % ↓	27 %	Partner	4 % ↓	6 %
Pro Sentret	15 % ↓	33 %	Krisesenter	3 % ↓	6 %
Sykehus	10 % -	10 %	Legevakt	3 % ↓	14 %
Annet	10 % ↓	14 %	Nadheim	3 % ↓	10 %
Ikke svart	10 %	- ¹¹	Familie	1 % ↓	4 %
Trengte ikke hjelp	7 % ↓	12 %			

Tabell 19: Hvem kvinnene fikk hjelp av etter å ha blitt utsatt for vold i undersøkelsen fra 2007/08 og undersøkelsen i 2012. ↑ viser om tallene har gått opp, ↓ viser om tallene har gått ned.

¹¹ Ble ikke oppgitt i forrige undersøkelse, så kan derfor ikke sammenlignes.

2.3 Hovedfunn

- 59 % av deltakerne i undersøkelsen svarer at de har vært utsatt for vold i prostitusjon etter at sexkjøpsloven ble innført
- Flere rapporterer om voldserfaringer blant de som selger sex på gaten og både inne/på gaten sammenlignet med de som bare jobber på innemarkedet.
- Blant de ulike nasjonalitetsgruppene er det prosentvis flest nigerianere som rapporterer om voldserfaringer (83 %), mens den laveste forekomsten er blant personer fra Thailand (43 %).
- Omtrent halvparten av respondentene rapporterer om 1-3 voldserfaringer og kun 7 % rapporterer om flere enn 10.
- Voldsutøveren er i de fleste tilfellene en ukjent, mannlig kunde. Nesten 70 % av dem som har vært utsatt for vold rapporterer at voldsutøver var en tilfeldig kunde. 97 % har vært utsatt for vold fra menn.
- De vanligste stedene kvinnene utsettes for vold er på gaten, i bil, i egen leilighet og i voldsutøvers leilighet.
- Mange av kvinnene rapporterer om å ha blitt utsatt for svært grov vold de siste 3 årene. Blant de 123 deltakerne i undersøkelsen svarer blant annet 25 personer at de har blitt voldtatt /truet til uavtalt sex, 24 personer at de har blitt truet med våpen, 17 personer om å bli ranet/forsøkt ranet og 11 personer om drapsforsøk.
- Tallene i undersøkelsen kan kun tolkes i en retning: kvinner som selger sex i Oslo er en gruppe hvor mange har vært utsatt for svært grov vold de siste 3 årene. En så høy frekvens av så grov vold blant en såpass liten gruppe er det sjelden vi hører om i Oslo.
- 4 av 10 av de som har vært utsatt for vold har opplevd flere typer vold samtidig.
- I underkant av 4 av 10 av de som har blitt utsatt for vold rapporterer om at det ble brukt våpen/gjenstander for å skade dem da de ble utsatt for vold.
- 4 av 10 rapporterer om å ha fått angst/psykiske plager etter å ha blitt utsatt for vold.
- Få ber om hjelp etter de har vært utsatt for vold.
- Betraktelig færre rapporterer i 2012 om å ha fått hjelp fra politi og/eller prostitusjonstiltakene enn i undersøkelsen fra 2007/08.

3. Kartlegging om kriminaliseringens konsekvenser blant hjelpetiltak i Oslo vinteren 2010/2011

3.1 Bakgrunn for kartleggingen

Da Pro Sentret gjennomførte sin spørreundersøkelse om voldserfaringene til kvinner i prostitusjon 2007/08 var det vedtatt at kjøp av seksuelle tjenester skulle kriminaliseres i Norge. Mange fryktet at en slik kriminalisering ville medføre en økt sårbarhet for vold blant kvinner i prostitusjon. På bakgrunn av dette stilte vi følgende spørsmål til alle som deltok i undersøkelsen "Tror du utsattheten for vold vil endre seg for kvinner i prostitusjon når sexkjøp blir kriminalisert?".

74 % av deltakerne i undersøkelsen svarte at de trodde at utsattheten ville endre seg. Av disse svarte 90 % at de trodde de ville bli **mer** voldsutsatte etter kriminaliseringen. Kvinnene begrunnet svarene sine med at prostitusjonen ville mer skjult, at markedet i større grad kom til bli organisert av kriminelle miljøer med halliker, bakmenn og menneskehandlere, at politiet kom til å miste oversikten, at kvinnene ikke ville tørre å anmelde vold, at det offentlige hjelpeapparatet ble svekket og at de "skikkelige" kundene kom til å forsvinne og de "slemme" kundene ble igjen. 7 % av de som svarte at utsattheten ville endre seg trodde det ville bli **mindre** vold mot kvinner i prostitusjon når sexkjøp blir kriminalisert. Blant disse var det få som oppga en begrunnelse for svaret sitt. En skrev at hun trodde at flere ville avstå fra å kjøpe sex på grunn av frykt for straff, mens en annen svarte at kvinnene ville utsettes for mindre vold fra bakmenn fordi bakmennene ville miste oversikten de hadde på gata.

Blant kvinnene som deltok i undersøkelsen svarte 12 % at de **ikke** trodde utsattheten for vold ville endre seg etter kriminaliseringen. Begrunnelsene for dette var at prostitusjon og vold vil finnes uavhengig av gjeldende lovverk (Bjørndahl og Norli 2008: 45-47).

Da både kvinner i prostitusjon og andre bekymret seg for at kriminaliseringen ville føre til økt sårbarhet i forhold til vold, bestemte Pro Sentret seg for å gjennomføre en kartlegging av hvilke erfaringer ulike offentlige og ideelle aktører i Oslo hadde med voldsutsatthet, sikkerhet og sårbarhet blant kvinner i prostitusjon etter kriminaliseringen ble innført.

Vi gjennomførte fra oktober 2010 til mars 2011 en rekke intervjuer med ulike instanser som kan komme i kontakt med kvinner som selger seksuelle tjenester i Oslo, for å høre om deres erfaringer.

I forbindelse med kartleggingen inngikk vi samarbeid med kriminologistudent Marie Steen ved Universitetet i Oslo som ønsket å skrive en bacheloroppgave om sexkjøpslovens konsekvenser.¹²

¹² Studenten deltok i gjennomføringen en del av intervjuene og leverte våren 2011 bacheloroppgaven "Prostitusjon – et marked i endring. Sexkjøpslovens ankomst og dens konsekvenser".

3.2 Hvem har vi snakket med?

Vi kontaktet de ulike prostitusjonstiltakene i Oslo, overgrepsmottaket og sosial vaktjeneste ved Oslo legevakt, Oslo politiets STOP-gruppe¹³, advokat Trine Rjukan¹⁴ og en rekke hjelpetiltak som jobber med kvinner som bruker/er avhengige av rusmidler.

Hjelpetiltakene som jobber med kvinner som bruker eller er avhengige av rusmidler ble viktige informanter, fordi Pro Sentret de siste årene har hatt færre brukere fra denne gruppen enn før. Vi treffer få av disse kvinnene i vårt oppsøkende arbeid på prostitusjonsstrøket i Oslo. Derfor har vi ikke har like god oversikt over denne delen av markedet som vi hadde for ti år siden.

Ikke alle tiltakene vi kontaktet responderte på henvendelsen vår. Til sammen gjennomførte vi 15 intervjuer med ulike tiltak: STOP-gruppa ved Oslo politiet, Natthjemmet¹⁵, Nadheim¹⁶, PION – prostituerte interesseorganisasjon i Norge, advokat Trine Rjukan, feltpleien i Frelsesarmeen, overgrepsmottaket og sosial vaktjeneste ved Oslo legevakt, sprøyteutdelingen i Rusmiddelstaten¹⁷, 24SJU¹⁸, Sykepleie på hjul¹⁹ og kvinnetiltakene i Rusmiddelstaten²⁰: Josefines hus, Thereses hus og Bryn.

3.3 Hvilke erfaringer rapporterte hjelpetiltakene om?

I det følgende oppsummeres tendensene informantene rapporterte om samt Pro Sentrets egne erfaringer. De ulike tiltakene har ulik kontakt med og rolle overfor miljøet, og de har derfor også ulike erfaringer.

Det opplyses ikke om hvilke hjelpetiltak som rapporterer om de ulike tendensene, men det vil imidlertid tydeliggjøres når det er politiets rapporteringer ettersom de har en helt annen innfallsvinkel til miljøet enn det hjelpetiltakene har.

Det er viktig at punktene under leses som tendenser ulike tiltak rapporterte om på det tidspunktet kartleggingen ble gjennomført (oktober 2010 til november 2011), og ikke som en felles oppfatning av hvordan prostitusjonsmarkedet ser ut per dags dato. Det er også viktig å merke seg at ikke alle tendensene det rapporteres om utelukkende kan knyttes til innføringen av sexkjøpsloven. Tendensene kan også relateres til andre store endringer på prostitusjonsmarkedet, så som politiets håndhevelse av ulike lovhjemler, samfunnets generelle tilnærming til prostitusjon og sammensetningen av selgere på prostitusjonsmarkedet.

¹³ Da kartleggingen ble gjennomført hadde Oslo politidistrikt en egen gruppe, STOP-gruppa, som jobbet med prostitusjon og menneskehandel.

¹⁴ Advokat Trine Rjukan jobber ofte som bistandsadvokat i vold- og voldtektssaker. Hun har over en lengre periode vært tilknyttet et prosjekt på Pro Sentret som gir gratis juridisk førstehjelp til Pro Sentrets brukere.

¹⁵ Natthjemmet er et overnattingstilbud til kvinner i rus og prostitusjonsmiljøet i Oslo som drives av Kirkens Bymisjon.

¹⁶ Nadheim er et senter for kvinner og menn med prostitusjonserfaring som drives av Kirkens Bymisjon i Oslo.

¹⁷ Rusmiddelstaten i Oslo Kommune ble 1. januar 2012 en del av Velferdsetaten, men het Rusmiddelstaten da denne kartleggingen ble gjennomført.

¹⁸ 24SJU er et døgnåpent helse- og velferdstilbud for de mest utsatte rusmiddelavhengige i Oslo og drives av Kirkens Bymisjon i Oslo.

¹⁹ Sykepleie på hjul er et mobilt helsetilbud til personer i rus og prostitusjon i Oslo som drives av Fransiskushjelpen.

²⁰ Josefines hus er et rehabiliteringstilbud til kvinner som er under legemiddelassistert behandling, Thereses hus er korttidsinstitusjon for rusbrukende kvinner over 18 år, Bryn er et langtids bo- og omsorgssenter for rusbrukende kvinner over 18 år.

3.3.1 Færre kunder – kjøpers marked

En tendens det gjennomgående rapporteres om både fra hjelpetiltakene og politiet, er at kundegrunnelaget har endret seg. Det er en enighet om at antallet kunder i gateprostituasjonen, og på deler av innemarkedet, har gått noe ned. Ser man på forholdet mellom tilbud og etterspørsel ser man en tendens til en forskyvning i markedet hvor tilbudet er større enn etterspørselen. Dette innebærer at det er kundens/ kjøpers marked.

Dette fører i sin tur til endringer i maktforholdet mellom de som selger og de som kjøper sex. Det er også større konkurranse mellom selgerne om de kundene som er igjen. Dette innebærer at kundene i større grad enn tidligere kan sette premissene for hvilke seksuelle tjenester de ønsker å kjøpe, pris, hvor selve prostituasjonshandlingen skal gjennomføres og kondombruk. Dette øker sårbarheten hos de som selger sex.

En annen tendens er at kundegrunnelaget har endret seg ved at det er færre "snille" kunder enn tidligere. Med "snille" kunder vises det til menn som oppsøker kvinnene for å kjøpe seksuelle tjenester, betaler den avtalte prisen og holder seg til avtalen som er inngått. Dette er kunder som ofte er den typiske "mannen i gata". Med kriminaliseringen mener mange at færre av denne type menn kjøper seksuelle tjenester, fordi denne kundegruppen ofte består av lovlydige borgere. De avstår nå fra sexkjøp på grunn av den nye loven. Disse kundene er de som omtales som enklest å betjene.

En reduksjon i antallet "slemme" kunder rapporteres det derimot ikke om fra verken politi eller hjelpetiltak. Betegnelsen "slemme" kunder brukes om kunder som ikke holder seg til avtalen som er inngått, prøver å presse prisene, ikke vil ha sex med kondom, viser manglende respekt for kvinnene ved å være nedsettende, er voldelige/truende, beruset, psykisk ustabile/syke eller som oppsøker kvinnene med motiv om å krenke dem - ikke bare for å kjøpe seksuelle tjenester.

Konsekvensen av reduksjonen i antall kunder totalt, og at det blir færre "snille" kunder samtidig som antallet "slemme" kunder holder seg konstant, er at de "slemme" kundene utgjør en større del av kundegrunnelaget til flere av kvinnene enn tidligere. Dette innebærer at selv om antallet "slemme" kunder ikke nødvendigvis har økt, så har selgerne av seksuelle tjenester blitt mer avhengig av nettopp denne gruppen fordi inntjeningsgrunnelaget fra de "snille" kundene er redusert.

3.3.2 Økt rettsliggjøring og mer kontroll

Det er en bred enighet hos politiet og de ulike hjelpetiltakene om at prostituasjonsmarkedet preges av en økt rettsliggjøring. Denne økte rettsliggjøringen innebærer et økt fokus på bruk av ulike lovhjemler for å regulere og redusere prostituasjonsmarkedet.

At det å kjøpe seksuelle tjenester har gått fra å ikke være regulert i straffeloven til å ha blitt kriminalisert, er ett tydelig tegn på en økt rettsliggjøring av feltet. I tillegg til kundekriminaliseringen har bruken av andre lovhjemler også endret seg; I forhold til de utenlandske personene som selger seksuelle tjenester har politiets kontroll av gyldige identitets- og oppholdspapirer økt kraftig. Politiet har til tider vært svært aktive med å håndheve lovhjemler som omhandler forstyrrelser av ro og orden, utilbørlig atferd i det offentlige rom og oppfordring til kriminell handling. Samtidig har

politiet i perioder hatt et sterkt fokus på avdekking av menneskehandel og straffeforfølgelse av bakmenn som tjener penger på andres prostitusjon. På innemarkedet foretar politiet kontrollerer av massasjeinstitutter med fokus på om kravene som stilles til drift av næringslokaler er innfridd. Videre har politiet over en periode på fem-seks år gjennomført aksjon "Husløs" på innemarkedet. Aksjon "Husløs" innebærer at politiet varsler eiere av leiligheter/lokaler/hoteller hvor det avdekkes prostitusjonsvirksomhet om at de vil tiltales for hallikvirksomhet dersom leieforholdet ikke avsluttes.

Aksjon "Husløs" har ført til at svært mange som selger seksuelle tjenester har blitt kastet ut av lokalene/leilighetene/hotellrommene de har solgt seksuelle tjenester i/fra. I en del tilfeller har de blitt kastet ut på dagen av huseier og mistet depositumet de har betalt på leiligheten/lokalet samtidig. En del har også måttet stenge massasjeinstitutter permanent eller for en periode som resultat av økt kontroll av næringslokalene.

En annen konsekvens av aksjon "Husløs" er at leiemarkedet har blitt trangere for kvinner i prostitusjon – både i forhold til å leie leiligheter de kan bo i og i forhold til å drive massasjeinstitutt. Prostitusjonstiltakene rapporterer at det i følge kvinnene til tider har vært vanskelig å skaffe lokaler til massasjeinstitutt, fordi utleiery ikke vil leie ut leiligheter/lokaler til personer fra nasjonalitetsgrupper som assosieres med prostitusjon. Dette har ført til at noen kvinner har måttet få hjelp fra en norsk person til å leie lokalet/leilighet i sitt navn, og at kvinnene betaler leie til denne tredjepersonen. I noen tilfeller krever disse hjelperne et mellomlegg for å stå som leietaker av leiligheten/lokalet, noe som medfører at kvinnene må betale en høyere husleie enn den opprinnelig er.

Konsekvensene av den økte rettsliggjøringen har altså ført til betraktelig mer kontroll av den som selger seksuelle tjenester, både direkte og indirekte. De som selger seksuelle tjenester blir i større grad avhørt, og får til tider vitnestatus, i saker hvor politiet sikter bakmenn og kunder. Samtidig blir miljøet der prostitusjonen foregår i større grad overvåket og fulgt med på av politiet for å avdekke kriminalitet.

Den økte utlendingskontrollen har ført til en sterk tilstedeværelse av politi i deler av det utenlandske prostitusjonsmiljøet og til at flere utvises fra Norge, mens bruken av ulike ordensbestemmelser har medført at flere bøtelegges og bortvises for en periode fra ulike sentrumsområder.

Den økte kontrollen av markedet har medført at mange av **de som selger sex føler at de har blitt kriminalisert**. Dette på tross av at lovverket ikke har endret seg i forhold til de som selger seksuelle tjenester. Både politiet og hjelpetiltakene rapporterer om denne tendensen.

Mange av hjelpetiltakene rapporterer også om at politiet ikke lenger oppfattes av kvinnene som en alliert de kan henvende seg til når de har vært utsatt for noe kriminelt, fordi de frykter at de skal bli kontrollert for andre forhold i kontakten med politiet.

Politiet på sin side sier at de ved sin tilstedeværelse har fått flere og flere henvendelser om kriminelle forhold. Dette gjelder særlig det baltiske og russiske miljøet på innemarkedet.

3.3.3 Endrede premisser for selger – prostitusjonen er mer individualisert og sårbarheten har økt

For mange av de som selger seksuelle tjenester har premissene rundt sexsalget endret seg betraktelig de siste årene. Årsakene til dette er mange.

Hjelpetiltakene rapporterer om at den økte rettsliggjøringen har hatt stor innvirkning på hvordan mange av kvinnene organiserer prostitusjonshverdagen sin. Hvilke endringer de har foretatt er avhengig av hvilke kontrollmekanismer politiet benytter seg av i det miljøet den enkelte kvinne befinner seg i, hvilken oppholdsstatus hun har i Norge og hvilken arena hun selger sex fra.

En tendens det rapporteres om fra mange hold er at prostitusjonsvirksomheten har blitt mer individualisert for en del av selgerne de siste årene. Blant de som jobber på massasjeinstitutter rapporteres det om at flere har sluttet med prostitusjonsvirksomhet på selve instituttene, i frykt for at virksomheten skal avdekkes av politiet. De inngår nå avtalene på om sexsalg ved massasje på instituttene, for så å treffe kunden på et senere tidspunkt i sin egen leilighet for gjennomføring av de seksuelle tjenestene. Dette innebærer at selve gjennomføringen av tjenesten nå oftere foregår i omgivelser der kjøper og selger er alene. Det øker sårbarheten.

Det er en generell oppfatning blant hjelpetiltakene at rusavhengige kvinner har forsvunnet mer og mer fra gateprostitusjonen de siste ti årene. Delvis skyldes dette at de har fått sterk konkurranse fra de utenlandske kvinnene. Det har også blitt generelt vanskeligere å få kunder på gaten etter sexkjøp ble kriminalisert. En annen forklaring på reduksjonen i antallet rusavhengige som selger sex fra gaten, er at mange har fått legemiddelassistert behandling. De er ikke lenger like avhengige som før av å selge sex for å finansiere rusbruket sitt.

Blant de rusavhengige kvinnene som fortsatt selger sex har mange endret metode for hvordan de kommer i kontakt med kunder. De fleste hjelpetiltakene erfarer at kvinnene inngår i mer langvarige relasjoner til menn som omtales som "venner", "kjærester", "onkler" eller bekjente. Dette er menn de holder kontakt med over telefonen og som de er hos over lengre perioder, det kan dreie seg om timer, dager eller uker. De har sex med mennene i bytte mot at mennene forsyner dem med rusmidler, penger og andre livsnødvendigheter. Mange av hjelpetiltakene sier at de opplever kvinnene som svært sårbare i disse relasjonene. Kvinnene blir uhyre avhengige av de få kundene de har. Det blir vanskelig å velge kundene bort når konflikt/problemer i relasjonen oppstår fordi alternativene er så få. I tillegg er det vanskeligere for kvinnene å sette tydelige grenser for hva de ønsker å gjøre seksuelt eller ikke, sammenlignet med tilfeldige eller sporadiske kunder. Avtalen og forhandlingene om de seksuelle tjenestene blir mer utydelige med de faste kundene. Mange av kvinnene har også en sterk lojalitet til disse kundene ettersom de kjenner dem godt, og kvinnene har derfor høyere terskel for å bryte kontakten og/eller anmelde når de utsettes for vold eller krenkelser.

En ytterligere konsekvens av den økte individualiseringen av prostitusjonen er at fellesskapet mellom kvinner som selger sex har blitt mindre i deler av prostitusjonsmiljøene. Prostitusjon er ikke noe man gjør sammen ved at man selger sex fra samme gatehjørne/leilighet/institutt, men noe som blir et isolert og personlig prosjekt. Når de felles møtepunktene (også bruken av lavterskeltilbudene ved

prostituasjonstiltakene) faller bort, forsvinner også sikkerheten i at andre passer på deg/følger med på deg samt åpenheten om prostituasjon og deling av erfaringer. Dette øker kvinnenes sårbarhet i relasjon til kundene, men det manglende fellesskapet og den manglende åpenheten fører også til at prostituasjonen blir et tabu som få snakker om og stigmaet rundt dem som er åpne om det øker. Særlig i rusmiljøet rapporteres det om at færre snakker åpent om salg av sex og at mange snakker svært nedsettende om de som selger sex.

Når det kommer til individualiseringen av prostituasjonen er politiet enige i at dette er en tendens. De er også enige i at en del av splittelsen av miljøene og fellesskapet skyldes at politiets aktiviteter gjør det vanskeligere for flere å organisere seg sammen. Politiet mener imidlertid at dette har ført til at kvinnene nå er mindre sårbare i forhold til bakmenn, fordi det er vanskeligere for bakmenn å organisere prostituasjonsvirksomhet. Likevel mener politiet at kvinnene på mange måter er mer sårbare i forhold til andre aktører, som kunder, fordi kvinnene oftere er alene i kontakten med dem.

I gateprostituasjonen rapporterer hjelpetiltakene om at tidspresset for å inngå en avtale med kunden har økt betraktelig etter kriminaliseringen. Kundene er mer stresset fordi de frykter at politiet skal oppdage dem, noe som gjør at kontakten som etableres på gaten må gjøres raskere og at man må komme seg bort fra området fort. For mange av kvinnene byr dette på store utfordringer i kontakten med kunden fordi det blir vanskelig å få gjort en klar og tydelig avtale med kunden om pris, seksuelle tjenester, sted for gjennomføring og kondombruk før de må av gårde med kunden. Avtalene gjøres først når man har kommet seg til et sted som er "sikrere" for kunden, som for eksempel på et hotellrom, i en bil eller i en av partenes leilighet. For kvinnene øker dette sårbarheten fordi de ofte er alene med kunden når avtalen endelig inngås, fordi det lettere kan oppstå konflikt om hva som egentlig er avtalt når man har kommet til stedet hvor salget/kjøpet skal gjennomføres og fordi kvinnene ikke får god nok tid til å "se an" kunden.

Ettersom kundegrunnet har blitt noe redusert på en del av prostituasjonsmarkedet rapporterer også flere tiltak om at kvinnene har måttet senke kravene de har til kundene. Mange kvinner har tidligere hatt tydelige krav til hvilke kunder de tar; nasjonalitet, rus, psykisk helse/kundens fremtoning er eksempler. Kvinnene har også andre standarder som før var absolutte; hvilke seksuelle tjenester de selger/ikke selger, hvor de gjennomfører salget, antall kunder de tar samtidig, hvilken pris de tar og til bruk av kondom. Flere hjelpetiltak mener at kvinnene har vært nødt til å senke sine opprinnelige krav for å få kunder og tjene de pengene de har behov for. Om dette har ført til økt vold og økt forekomst av smitte av seksuelt overførbare infeksjoner er det vanskelig for hjelpetiltakene å vurdere, men det virker som det er en bred enighet blant hjelpetiltakene om at kvinnene føler seg mer sårbare, mer risikoutsatt og at de har mindre kontroll over seg selv i relasjon til kunden nå enn tidligere – nettopp fordi de har måttet senke kravene sine.

Flere hjelpetilbud rapporterer at kvinnenes relasjon til kundene nå er preget av at de må "beskytte" kunden mot politiet, for å unngå at politiet bøtelegger dem. Dette innebærer at kundene går fra å være en slags "forretningspartner" til å bli en alliert, samtidig som politiet går fra å være en alliert kvinnene kan få beskyttelse fra til å bli

en de selv må beskytte kunden mot. Flere av tiltakene mener disse relasjons- og rolleendringene oppleves som belastende for kvinnene.

3.3.4 Lite åpenhet om vold

Mange av hjelpetilbudene rapporterer om at det snakkes lite om voldserfaringene kvinnene opplever. En del av forklaringen på dette kan nok knyttes til tendensen om at prostitusjonen har blitt mer individualisert og at fellesskapet i deler av prostitusjonsmiljøet er kraftig redusert. Det har ført til mindre åpenhet om prostitusjon og det de opplever i prostitusjonen generelt.

Flere av hjelpetiltakene sier at kvinnene til tider nevner voldsepisoder i bisetninger og i etterkant av hendelsene, men at de sjelden kommer og ber om hjelp direkte etter de har vært utsatt for vold. Hos prostitusjonstiltakene oppleves det at kvinnene først kommer og ber om hjelp når de har vært utsatt for svært grov eller livstruende vold, men at få ber om hjelp etter mindre grove episoder.

Pro Sentret registrerer en betraktelig nedgang i antall kvinner som kommer for å advare andre kvinner om voldelige kunder på "advarselstavlen" på varmestua. Tidligere kom ulike kvinner for å rapportere om advarsler månedlig, fra 1. januar 2011 til 1. juni 2012 har kun seks advarsler blitt hengt opp på denne tavlen.

Når det gjelder anmeldelser til politiet og hjelp fra overgrepsmottaket, sier de fleste hjelpetiltakene at kvinnene sjelden ønsker hjelp fra disse instansene. Ofte er årsaken at de ikke orker å gå videre med saken. De vil legge hendelsen bak seg. Det kan også dreie seg om manglende tillit. Få kvinner på innemarkedet kontakter politiet når det foregår vold på instituttet eller leiligheten de jobber fordi de frykter at de vil rammes av aksjon "Husløs", rapporterer hjelpetiltakene.

Advokat Trine Rjukan erfarer at de fleste kvinnene i prostitusjon som faktisk anmelder vold, har rettigheter her og oppholder seg lovlig i Norge.

3.3.5 Økt trakassering/diskriminering fra omverden

Flere av hjelpetiltakene, og særlig prostitusjonstiltakene, rapporterer om at det de siste årene har blitt et skifte i hvordan omverden omtaler og forholder seg til kvinner i prostitusjon. Denne tendensen kan spores tilbake til 2006/2007 da de nigerianske kvinnene inntok gateprostitusjonsmarkedet i Norge og startet med sexsalg på nye og synlige områder i det offentlige rom. Debatten dreide seg ofte om at disse kvinnene oppførte seg upassende og umoralsk. Kvinner i prostitusjon ble tydeligere og oftere omtalt som noe forstyrrende og uønsket, enn som personer i en vanskelig livssituasjon. I debatten i forkant av kriminaliseringen av sexkjøp var dette fokuset også svært tydelig.

Tiltakene rapporterer om at retningen prostitusjonsdebatten tok i forkant av og i forbindelse med lovendringen har hatt stor innvirkning på hvordan "mannen i gata" ser på kvinner som selger sex, og de hører flere kvinner fortelle om opplevelser der de trakasseres av fremmede i det offentlige rom nå enn tidligere.

De siste årene har prostitusjonstiltakene med jevne mellomrom fått rapporter om personer som oppsøker prostitusjonsstrøket i Oslo og trakasserer kvinnene.

Episodene som har blitt beskrevet er for eksempel at personer oppsøker prostitusjonsstrøket for å rope skjellsord, kaste ting på kvinnene og oppføre seg

uhøflig mot dem. Dette har særlig skjedd i etterkant av negativ mediedekning av disse kvinnene.

I tillegg til endringen i hvordan kvinner i prostitusjon omtales i den offentlige debatten, ser man også en tendens til at den økte rettsliggjøringen på prostitusjonsfeltet har ført til at flere oppfatter selgerne av seksuelle tjenester som kriminelle, på tross av at de ikke har blitt kriminalisert.

Prostitusjonstiltakene har de siste årene erfart en økning i henvendelser fra kvinner i prostitusjon som opplever diskriminering på utleiemarkedet. Det gjelder både boliger, næringslokaler og hotellrom. Kvinnene rapporterer om vanskeligheter med å få leie seg inn på hotell eller få leie leilighet/næringslokaler, fordi de har en etnisk bakgrunn som assosieres med prostitusjonsvirksomhet. Det har også blitt rapportert at hoteller og leilighetshoteller har opprettet "svartelister" over kvinner i prostitusjon og nektet dem mulighet til å bo på deres hoteller. I 2010 tok Kirkens Bymisjons prostitusjonstiltak, Albertine, kontakt med Datatilsynet. En del kvinner henvendte seg til Albertine etter å ha blitt nektet å leie hotellrom med bakgrunn i en slik svartelisting. En ville ha en vurdering av lovligheten av en slik praksis. Datatilsynet slo fast at dette er ulovlig. På tross av dette har får prostitusjonstiltakene jevnlig rapport om kvinner som nektes å bo på hoteller i Norge fordi de mistenkes for å selge seksuelle tjenester, uten at kvinnene har tatt med kunder til hotellet eller hatt en plan om å gjøre det.

En del kvinner forteller hjelpetiltakene om at de nektes adgang på utesteder i Oslo fordi utestedene mistenker/assosierer kvinnene med prostitusjon og ikke ønsker at personer som bedriver slik virksomhet skal besøke deres steder. Rett etter sexkjøpsloven ble innført i 2009, tok politiet kontakt med utelivsbransjen og ba dem være "observante på sexkjøp i sine lokaler". Politiet fryktet at prostitusjonen ville flytte seg til denne bransjen²¹. Dette kan ha medvirket til at flere kvinner har blitt nektet adgang på ulike utesteder.

3.3.6 Utnyttelse av kvinnes sårbarhet

Flere av hjelpetiltakene erfarer at kvinnene utsettes for vold, kriminalitet eller utnyttes/presses av personer som utnytter det at mange kvinner er i en svært vanskelig situasjon. Markedet er som nevnt presset, prostitusjonen har blitt mer individualisert og håndhevelsen av ulike lovhemler har økt.

Eksempler på slike hendelser kan være kunder som presser kvinnene til å gjøre ting de i utgangspunktet ikke ønsker, fordi de desperat trenger penger. Det kan dreie seg om å gi etter for press om å ikke bruke kondom, reise til utrygge steder for å utføre tjenesten, akseptere en lavere pris og å gjennomføre seksuelle handlinger de ikke ønsker. Man har også erfart at kunder som utsetter kvinnene for vold i etterkant truer med å rapportere til politiet om for eksempel ulovlig opphold i Norge eller prostitusjonsvirksomhet på massasjeinstitutter, dersom kvinnen anmelder volden.

På innemarkedet har man i perioder erfart at kriminelle grupper oppsøker leiligheter og massasjeinstitutter, og utgir seg for å være politi for å slippe inn i lokalene. Når de

²¹ <http://www.dagbladet.no/2009/01/05/nyheter/prostitusjon/sexhandel/forbud/4252626/>

kommer inn raner, voldtar og mishandler de kvinnene. Disse gjengene spekulerer i at kvinnene plikter å slippe inn politiet og at de selv får enkel tilgang, samtidig som de vet at svært få kvinner i dette miljøet vil kontakte politiet i etterkant av besøket deres. Kvinnene frykter at de vil bli rammet av aksjon "Husløs", slik som beskrevet tidligere.

3.4 Hovedfunn

Endringene det rapporteres om kan ikke ene og alene knyttes til innføringen av sexkjøpsloven. De må sees i sammenheng med at prostitusjonsmarkedet også har gjennomgått andre store endringer de siste årene, blant annet nasjonalitetssammensetningen blant selgerne, politiets håndheving av ulike lovhemler og endringer i samfunnets syn på prostitusjon.

Det ble i Pro Sentrets undersøkelse rapportert om følgende endringer på det norske prostitusjonsmarkedet de siste årene:

- Prostitusjonsmarkedet er preget av å være kjøpers marked.
- Kundegrunlaget har endret seg i forhold til at en stor andel av de "snille" kundene har blitt borte.
- Markedet preges av en økt rettsliggjøring som innebærer at selgerne av seksuelle tjenester blir mer kontrollert fra myndighetenes side og dermed opplever seg selv som (mer) kriminalisert.
- Premissene for hvordan prostitusjonen foregår har endret seg for en stor andel av kvinnene som selger seksuelle tjenester.
- Prostitusjonen har for mange som selger seksuelle tjenester blitt et individuelt prosjekt og fellesskapet i miljøet er svekket.
- Mange hjelpetiltak uttrykker en bekymring rundt økt sårbarhet hos kvinnene som selger seksuelle tjenester i relasjonen til kundene.
- Kvinnene snakker lite om voldserfaringene sine og få søker hjelp hos hjelpeapparatet etter de har vært utsatt for vold.
- Trakasseringen og diskrimineringen av kvinner i prostitusjon fra det øvrige samfunnet har økt.
- Enkelte personer/kriminelle har fått med seg at mange kvinner i prostitusjon selger seksuelle tjenester under nye premisser og utnytter grovt sårbarheten til kvinnene.

4. Resultater fra spørreundersøkelsen 2007/2008

4.1 Prosjektmidler fra Justisdepartementet

I etterkant av publiseringen av "Fritt vilt" søkte Pro Sentret midler fra Justis- og beredskapsdepartementet til å se nærmere på noen av resultatene fra voldsundersøkelsen fra 2007/08 som ikke hadde blitt publisert i "Fritt vilt". Pro Sentret fikk bevilget en del av de pengene vi søkte om.

4.2 Hvilke resultater har vi sett på?

Her presenteres en sammenfatning av svarene kvinnene ga i undersøkelsen på spørsmål om hvilke beskyttelsesstrategier kvinnene tok i bruk for å beskytte seg mot vold, hvilke tiltak Pro Sentret kunne sette i gang for å beskytte kvinnene bedre mot vold, hva politikere og andre hjelpetiltak kunne gjøre for å styrke sikkerheten til kvinner i prostitusjon og hva kvinnene selv kunne gjøre for å beskytte seg bedre mot vold.

4.3 Hvilke beskyttelsesstrategier benyttet kvinnene seg av?

På spørsmålet om "hva gjør du for å beskytte deg mot vold/trusler og trakassering?" svarte 84 % av respondentene.

Svarene viser at det finnes ulike beskyttelsesstrategier i prostitusjon, men at mange av kvinnene benyttet seg av de samme strategiene. Ved gjennomgang av svarene har vi samlet og identifisert 5 ulike hovedkategorier.

Noen av strategiene var sammenfallende og kunne brukes parallelt, mens andre var til dels motstridende. Dette viser at det ikke finnes en enkelt "oppskrift" på hvordan kvinner i prostitusjon mener at de best kan beskytte seg. For noen er det viktig å følge konkrete regler og å ta mange forhåndsregler, mens andre vurderer hvordan de skal beskytte seg først når de kommer i en farlig eller truende situasjon. Strategiene kvinnene oppga var:

4.3.1 *"Jeg ser folk an og er forsiktig når jeg velger kunder"*

- følger visse regler i forhold til hvem, hva, hvor og når

Den største andelen av kvinnene oppgir svar som passer inn i denne kategorien. Svarene dreier seg i hovedsak om hvor de jobber, hvilke seksuelle tjenester de selger, hvor de blir med kunden, når på døgnet de selger sex og hvilke type kunder de selger sex til.

Mange av kvinnene svarte at de hadde strenge regler for hvor de jobbet. Blant kvinnene på innemarkedet oppga nesten alle at det å jobbe på massasjeinstitutt sammen med andre var deres strategi for å beskytte seg mot vold, mens kvinnene som jobbet på gaten var opptatt av at de jobbet steder der det er lyst og hvor folk i miljøet kunne se dem når de var eller gikk sammen med kunden. Felles for kvinnene, uansett arena, var at de var opptatt av at noen andre (gjerne en kollega eller venn/venninne) alltid skulle vite hvor de var og eventuelt hvem de var sammen med.

Det er interessant å merke seg at en del av de som jobbet på gaten mente at det var tryggere enn på innemarkedet, mens de som jobbet inne hevdet det motsatte.

Veldig mange av kvinnene oppga at de hadde ulike måter å "sile bort" kunder på. En del var opptatt av at de ikke tok kunder som var voldelige, rusa, psykisk syke, prøvde å forhandle pris og/eller kondombruk eller som ga dem en "dårlig magefølelse". En del av kvinnene svarte også at de ikke solgte sex til utenlandske menn. Flere vektla at de var menneskekjennere og at de klarte å skille ut de "snille" kundene fra de "slemme" kundene ved å snakke med dem under forhandlingene, enten ansikt til ansikt eller per telefon, og ved å stille kunden en del kontrollspørsmål. Hvis de fikk en dårlig magefølelse eller synes kunden virket useriøs, ustabil eller truende trakk de seg fra forhandlingene.

En del av kvinnene rapporterte om at de var opptatt av å unngå risikosituasjoner og å sette tydelige grenser for kundene. Eksempler på hva kvinnene så på som risikosituasjoner var å ta mer enn en kunde av gangen, selge seksuelle tjenester de ikke var komfortable med, ikke bruke kondom, bli med kunden hjem/på et ukjent sted og det å jobbe om natten i helgene. Ved å unngå situasjoner som dette ville de ha mer kontroll over situasjonen og være mindre sårbare for voldsepisoder. Noen nevnte også at de kun solgte "myk" sex, og ikke seksuelle tjenester som inneholdt voldelige elementer som for eksempel bondage²². De ønsket ikke å legge til rette for situasjoner der grensene mellom hva som er sex og hva som er vold er utydelige.

4.3.2 "Jeg spiller alltid skuespill og er den de vil jeg skal være"

- tilpasser seg kunden

Noen kvinner svarte at deres strategi for å unngå vold var å alltid tilpasse seg kundene, hans behov og hans ønsker. Innstillingen til disse kvinnene var at fornøydde kunder som fikk det de kom for og ble behandlet bra, sjelden ble hissige, sinte og voldelige.

For en del av kvinnene handlet denne tilpasningen om å finne ut hva slags humør kunden var i og hva kunden ønsket å få ut av sexkjøpet, for så å gjøre det de kunne for å gi ham den tjenesten og opplevelsen han ønsket. I disse tilfellene gikk kvinnene inn i forskjellige roller ut i fra kundens ønsker og kunne selge alt fra "en kjæresteopplevelse" til røffere sex. Videre brukte de ulike effekter for å oppfylle kundens ønsker. Slike effekter kunne være rollespill, klær, parykker, sminke, ulike væremåter og sexleketøy.

Andre kvinner vektla at de prøvde å gjøre sitt beste for å ikke gjøre kunden sint ved å alltid være blid, snakke hyggelig med han, være rolig og ikke krangle med han om hans ønsker eller andre ting. Flere mente at de var flinke til å manipulere kundene.

²² Bondage er en lek, ofte seksuelt betonet, som involverer at en av partene blir bundet, lenket eller på en annen måte får begrenset eller hemmet muligheten til bevegelse.

Noen få kvinner sa at de tok alle kundene som henvendte seg til dem og lot kunden sette premissene, for å unngå at kundene ble sinte for at de ble avvist og dermed voldelige.

4.3.3 "Jeg ringer politiet"

- søker hjelp

En del av kvinnene svarte at de søkte ulike former for hjelp for å beskytte seg mot vold. Dette var en beskyttelsesstrategi de tok i bruk når en potensiell farlig situasjon oppstod, ikke en strategi de benyttet seg av for å forebygge at de kom i farlige eller truende situasjoner. Argumentet for å be om hjelp/få hjelp fra andre i en truende situasjon var at den som oppførte seg truende eller voldelig ville miste overtaket når de var flere sammen.

De fleste av kvinnene som svarte at de søkte hjelp for å beskytte seg mot vold svarte at de ringte politiet eller truet med å ringe politiet når de kom opp i en farlig eller truende situasjon. Dette skremte ofte kunder, eller andre, som oppførte seg truende/voldelig bort.

Det var ulike hjelpetiltak i prostitusjonsmiljøene, venner/bekjente, personer de jobbet sammen med på gaten eller på massasjeinstitutt /i leilighet eller tilfeldig forbipasserende kvinnene sa at de ba om hjelp fra.

To kvinner rapporterte om at de ba til Gud om hjelp for beskyttelse.

4.3.4 "Though behavior"

- er tøff, truende og bruker våpen

Noen kvinner svarte at den beste beskyttelsesmekanismen mot vold og trusler var å være tøff og streng mot kunder som oppførte seg truende, og å selv være voldelige tilbake hvis de ble utsatt for vold.

Blant kvinnene som benyttet seg av denne strategiene svarte en del at det var viktig at de krevde å bli behandlet respektfullt av kundene, at de viste selvtillitt og var "tøffe i trynet" under forhandlingene. På denne måten ville kundene få signaler om at dette var kvinner det ikke var lurt å komme i trøbbel eller krangel med, og de ville dermed behandle dem med respekt og ikke "prøve seg på noe tull". Hvis en truende situasjon oppstod var det dermed viktig å være like truende tilbake, så kunden ikke opplevde at han hadde overtaket.

En del kvinner oppga at de alltid hadde med seg ulike våpen de kunne bruke til å forsvare seg og påføre potensielle voldsutøvere skader med. Våpnene som ble nevnt var pepperspray, kniv og paraply.

Flere kvinner svarte at de gikk til fysisk angrep for å beskytte seg selv ved å slå, sparke, bite, lugge og klype voldsutøver.

4.3.5 "Egentlig ingenting, jeg tar det som det kommer"

- er pragmatisk og intuitiv

Blant kvinnene i undersøkelsen svarte noen at det var vanskelig å lage strategier for å beskytte seg mot vold i prostitusjonen, ettersom prostitusjonen innebar at man aldri kunne vite hvilke situasjoner en kommer opp i. Kvinnene som svarte dette sa ofte at selv om de ikke hadde noen faste strategier de benyttet seg av for å unngå å bli utsatt for vold og trusler, var de svært bevisste på å følge med i de ulike situasjonene de kom i og å gjøre det de kunne for å beskytte seg hvis de kom i en truende eller farlig situasjon.

Selv om de ikke hadde en bevisst beskyttelsesstrategi, viste svarene deres at de faktisk beskrev en form for strategi ved at de alltid så an situasjonen og kunden når de kom i en farlig situasjon, for så å vurdere hva som det var larest å gjøre. Å velge å ta det som det kommer er også en form for strategi, og mange av kvinnene som svarte dette skrev at de var menneskekjennere som stolte på sine instinkter og magefølelse, og at de dermed var rustet til å kunne beskytte seg selv i potensielt farlige situasjoner.

4.4 Hva mente kvinne at kunne gjøres for å bedre beskytte dem mot vold?

4.4.1 Tiltak Pro Sentret kan iverksette

I undersøkelsen stilte vi følgende spørsmål: "Hvilke tiltak kan Pro Sentret sette i gang for at du kan beskytte deg bedre mot vold/trusler/trakassering?". 90 % av kvinnene som deltok i undersøkelsen svarte på spørsmålet.

Et svar som var gjennomgående blant store deler av respondentene var at vi måtte være mer tilstede i miljøene, ha oppsøkende arbeid oftere, dele ut voldsalarmer og pepperspray, og gi informasjon/advarsler om voldelige kunder. Noen ønsket også at Pro Sentret skulle etablere samtalegrupper hvor det var fokus på voldsforebygging, grenser og selvforsvar.

Mange sa at Pro Sentret allerede gjorde en god jobb på dette området og at det var viktig at man fortsatte med advarsler, utdeling av alarmer, oppsøkende arbeid, gratis helsehjelp og gi politiet anonyme tips om voldsmenn. Noen sa at de ønsket å lære norsk språk, og å lære mer om lover og rettigheter relatert til det å bli utsatt for vold i Norge. En del svarte også at Pro Sentret ikke kunne gjøre noe for å beskytte dem mot vold.

Flere av kvinnene mente at det var viktig at Pro Sentret brukte media til å fortelle potensielle kunder at man ikke skulle utsette kvinner i prostitusjon for vold, og at vi måtte opplyse omverden om hvor mye vold kvinnene faktisk var utsatt for. En del svarte også at Pro Sentret måtte be politikerne om å ikke iverksette kriminalisering av kundene, og at vi måtte påvirke politikerne til å gi flere av de utenlandske kvinnene oppholdstillatelse i Norge så de kunne slutte i prostitusjon og få seg en annen jobb. Andre mente at Pro Sentret burde samarbeide mer med krisesenter og politi, slik at kvinnene fikk hjelp fra dem når de trengte det.

Blant kvinnene som jobbet på innemarkedet var det mange som svarte at Pro Sentret måtte sørge for at det var lov å drive med salg av seksuelle tjenester på massasjeinstitutter. På tidspunktet undersøkelsen ble gjennomført var politiet svært aktive med aksjon "Husløs" og mange opplevde at de ikke kunne jobbe sammen på massasjeinstitutt lenger. Disse kvinnene mente de ville bli utsatt for mer vold hvis de ikke kunne jobbe på institutt lenger.

4.4.2 Tiltak politikere og andre hjelpetiltak kan iverksette

I tillegg til å stille spørsmål om hva Pro Sentret kunne gjøre for at kvinnene kunne beskyttes bedre mot vold, stilte vi også følgende spørsmål: "Hva kan politikere og andre hjelpetiltak gjøre for å styrke sikkerheten til kvinner i prostitusjon?". 83 % av deltakerne i undersøkelsen svarte på spørsmålet.

Når det gjaldt politikerne dreide mange av svarene seg om lovverket og at kvinnene ønsket at det skulle endres på ulike måter. Mange svarte at det burde bli lovlig å selge sex i leiligheter eller på massasjeinstitutter, ettersom de anså det som den tryggeste måten å selge seksuelle tjenester på. En del ønsket at prostitusjon skulle legaliseres, og mange svarte at man ikke måtte gjennomføre den planlagte kundekriminaliseringen.

Andre argumenterte for at de utenlandske kvinnene måtte få flere rettigheter i Norge, slik at de kunne søke arbeid og oppholde seg her lovlig. Videre ønsket mange at man skulle ha strengere straffer for vold mot kvinner i prostitusjon, og bruke ressurser på å straffeforfølge bakmenn, halliker og voldelige kunder.

Noen av kvinnene mente man burde endre lovverket slik at personer som solgte sex hadde lov til å bære våpen og pepperspray.

Videre argumenterte en del av kvinnene for at politikerne burde sette seg bedre inn i situasjonen deres, og holde lovnadene de hadde gitt om å ta vare på og beskytte personer som selger sex. Flere svarte at de måtte bevilge mer penger til Pro Sentret og ulike hjelpetiltak som kan bistå dem, og at det burde gis penger til at de kunne få gratis psykologtilbud etter å ha vært utsatt for vold. En del var også opptatt av at det måtte gis mer penger til politiet, slik at politiet hadde mer ressurser til å være tilstede for dem og etterforske voldsepisodene som ble anmeldt. Noen ønsket også at politikerne skulle bruke mer penger på belysning i gateprostitusjonsområdet.

På spørsmålet om hva andre hjelpetiltak kunne gjøre for å styrke sikkerheten til kvinnene var de opptatt av at hjelpeapparatet måtte være tilgjengelig, vise kvinnene respekt, anerkjenne dem som hjelpetrengende og stille opp når de tok kontakt. Flere skrev at de ikke opplevde at de ble tatt på alvor når de hadde ringt og bedt om hjelp (de skrev ingenting om hvem det var de hadde ringt), og at de ønsket en anerkjennelse fra hjelpeapparatet i forhold at prostitusjon var risikabelt og at de ansatte måtte tro på historiene kvinnene fortalte.

4.4.3 Kan kvinnene gjøre noe selv for å styrke egen sikkerhet?

87 % av deltakerne i undersøkelsen svarte på spørsmålet om hva kvinnene selv trodde at de kunne gjøre for å beskytte seg bedre mot vold/trusler og trakassering.

Mange av svarene her sammenfalt med svarene vi fikk i forbindelse med hva de gjorde for å beskytte seg mot vold. Disse inkluderte å jobbe flere sammen, bruke våpen som pepperspray, kniv og tåregass, ikke jobbe om natten, vise at man var tøff og sette strenge krav til kunden, være i kontakt med politiet og være nøye på hvilke kunder de solgte sex til.

Ganske mange av kvinnene svarte at det var lite de kunne gjøre for å beskytte seg mot vold. Begrunnelsen de oppga for dette var som oftest at de allerede gjorde det de kunne, og at prostitusjon var såpass risikofylt at det var umulig å beskytte seg mot vold. En del av kvinnene som svarte at det var lite de kunne gjøre, svarte også at det eneste grepet de eventuelt kunne ta var rett og slett å slutte i prostitusjon.

Noen av kvinnene svarte også at de selv måtte endre seg på ulike måter for styrke egen sikkerhet. De nevnte å bli mer glad i seg selv, ta bedre vare på seg selv, bli mentalt sterkere, bli flinkere til å sette grenser og å ikke være naiv. Noen svarte også at de burde trene mer, så de ble fysisk sterkere og kunne forvare seg bedre.

4.5 Hvilken relevans har svarene i undersøkelsen fra 2007/08 for situasjonen kvinnene rapporterer om i 2012?

4.5.1 Har endringene i markedet påvirket beskyttelsesstrategiene kvinnene benytter seg av?

Beskyttelsesstrategiene som kvinnene oppga i undersøkelsen fra 2007/08, og som ble gjengitt i del 4.3 i denne rapporten, stemmer godt overens med funnene Fafo gjorde i 2008 da de kartla det norske prostitusjonsmarkedets omfang, innhold og organisering. I Fafos rapport la kvinnene særlig vekt på at de lagde seg ulike regler knyttet til hvor de solgte sex, hvem de solgte sex til og hvilke seksuelle tjenester de solgte (Tveit og Skilbrei 2008:108-112).

I del 3 i denne rapporten kunne vi se at ulike tiltak som er i kontakt med prostitusjonsmiljøene i Oslo rapporterte om at markedet har endret seg betraktelig de siste årene. Endringene det ble rapportert om var blant annet at kundegrunnlaget var blitt mindre og at markedet var preget av at et var kjøpers marked, en økt rettsliggjøring og at premisene for hvordan prostitusjonen foregår har endret seg til å bli mer individualisert.

Hvordan prostitusjonsmarkedet organiseres og tilpasser seg ulike endringer vil være med på å påvirke hvilke strategier kvinner i prostitusjon benytter seg av for å beskytte seg mot vold. I Fafos rapport fra 2008 skriver forskerne at noen av beskyttelsesmekanismene kvinnene benytter seg av vil kunne opprettholdes uavhengig av endringer i vilkårene på markedet, mens andre strategier vil det være vanskeligere å opprettholde når kundegrunnlaget svikter (Tveit og Skilbrei 2008:112-113). Funnene i vår kartlegging blant hjelpetiltakene i 2010/11 tyder på det samme. Strategier en del av kvinnene trolig har kunnet opprettholde siden undersøkelsen i 2007/08 er å tilpasse seg kunden, å være pragmatiske og intuitive i situasjonen, og å være tøffe/truende/benytte seg av våpen for å beskytte og forsvare seg. Det å søke hjelp og å ha strenge krav til hvem, hva, hvor og når, er vanskeligere for en del kvinner å opprettholde som strategier.

Hva gjelder den vanligste strategien kvinnene rapporterte om, nemlig at kvinnene laget seg regler for hvem, hva, hvor og når de solgte sex, vil trolig en del av kvinnene i etterkant av undersøkelsen ha vært nødt til å fire på disse kravene. Grunnen vil blant annet være at markedet preges av at det er kjøpers marked og at kundene dermed har et overtak i forhandlingene om nettopp hvem, hva, hvor og når. Ettersom det også rapporteres om at en del av de "snille" kundene har blitt borte, mens man ikke ser en reduksjon i antall "slemme" kunder, blir flere kvinner som er avhengig av en viss inntjening være nødt til å selge seksuelle tjenester til kunder de tidligere hadde unngått gjennom siling og strenge krav. Dette øker kvinnenes sårbarhet. Som Tveit og Skilbrei påpeker, knyttes som oftest voldsepisodene kvinnene erfarer til situasjoner hvor de har vært desperate etter rusmidler eller penger og tatt sjanser de ellers ikke ville tatt (2008:113).

At prostitusjonen har blitt mer individualisert og at flere jobber alene har ført til at kvinnene ikke kan be andre de jobber sammen med om hjelp, slik de rapporterte om i 2007/08. Dette gjelder både for kvinner som selger sex på gaten og for kvinner som selger sex på innemarkedet.

På innemarkedet ser vi at flere jobber alene i egne leiligheter. Dette knyttes særlig til at politiet har vært svært aktive med aksjon "Husløs" og at det derfor er vanskelig for kvinnene å selge sex på massasjelinstitutt hvor flere er på jobb samtidig, noe som mange vektla som en viktig beskyttelsesstrategi i svarene fra 2007/08.

I undersøkelsen fra 2012 ser vi i del 2.2.4 at hele 41 % av kvinnene på innemarkedet som har vært utsatt for vold rapporterer at volden skjedde i egen leilighet.

Voldsutøver var som oftest en kunde.

For en del av kvinnene i gateprostitusjonen har sårbarheten økt ved at de har kortere tid til å forhandle ettersom kunden er redd for å bli tatt av politiet for sexkjøp. Dette innebærer at de ikke lenger like godt kan "sile" kunder ved hjelp av magesfølelse, intuisjon og gjennom å se etter faretegn i forhandlingene med kunden. At de ofte må reise lenger bort fra andre personer i miljøet for å gjennomføre den seksuelle tjenesten, fører også til at få av kvinnene kan benytte strategien som gikk ut på at det var andre i nærheten når den seksuelle handlingen ble gjennomført.

I forhold til beskyttelsesstrategien som handlet om å kontakte politi og hjelpeapparatet, ser vi på tallene fra 2012 (i del 2.2.8 i denne rapporten) en betraktelig nedgang i personer som kontakter politi og hjelpeapparat i forbindelse med at de har vært utsatt for vold. Dette tyder på at færre har benyttet seg av denne beskyttelsesstrategien i årene etter at undersøkelsen i 2007/08 ble gjennomført.

I Fafos rapport fra 2008 nevnes muligheten for at kriminaliseringen av kundene kan være noe som beskytter kvinnene; de kan true kunder som oppfører seg dårlig, eller ønsker å bryte avtalen, med å rapportere dem som sexkjøpere til politiet (Tveit og Skilbrei 2008:113). Ingenting i undersøkelsene vi har gjennomført blant kvinnene og hjelpetiltakene tyder på at kundekriminaliseringen beskytter kvinnene mot kundevold, snarere beskytter kvinnene kundene mot politiet.

4.5.2 Viktig kunnskap

Selv om prostitusjonsmarkedet har gjennomgått store endringer siden voldsundersøkelsen i 2007/08 ble gjennomført, er resultatene fortsatt svært relevante når man skal belyse dagens situasjon.

Resultatene som har blitt presentert her i del 4 av rapporten gir oss både en innsikt i hvordan kvinnene tar grep for å bedre sin situasjon og sikkerhet, og hva de tenker at hjelpetiltak og politikere kan gjøre for å styrke deres sikkerhet. I tillegg kan resultatene fra 2007/08 være med på å belyse hvilke endringer vi ser på markedet, og hvilke utfordringer dette byr på i spørsmålet om hvordan man kan ivareta sikkerheten til og redusere volden mot kvinner i prostitusjon. Vi vil også bruke innspillene til kvinnene angående hva hjelpetiltakene, politikere og Pro Sentret kan gjøre for å styrke sikkerheten til kvinnene i del 5.5 i denne rapporten hvor vi foreslår mulige tiltak.

4.6 Hovedfunn

- I voldsundersøkelsen fra 2007/08 rapporterte deltakerne om fem ulike strategier for å beskytte seg mot vold i prostitusjon.
- Noen av beskyttelsesstrategiene kvinnene oppga i 2007/08 benytter trolig kvinnene seg fortsatt av i 2012.
- Noen av beskyttelsesstrategiene kvinnene oppga i 2007/08 har det vært vanskelig å opprettholde i etterkant på grunn av store endringer på prostitusjonsmarkedet. Vanskeliggjøringen av opprettholdelsen av disse strategiene knytter seg til økt rettsliggjøring, reduksjon i kundegrunnlag og endringer i premissene kvinnene selger sex under.
- I undersøkelsen fra 2007/08 kommer det tydelig frem at kvinnene ikke tror at det fokuset myndighetene har hatt med økt rettsliggjøring og anvendelser av lovverk på prostitusjonsmarkedet fører til mindre vold og mer beskyttelse av kvinner i prostitusjon. Samtidig uttrykker mange av kvinnene et ønske om en økt rettsliggjøring, men på andre områder enn i dag. De etterlyser mer beskyttelse fra politi, bedre rettsvern og rettssikkerhet for kvinner i prostitusjon, et system som tar dem på alvor og strengere straffer for vold mot personer som selger sex.

5. Avsluttende kommentarer

5.1 Kvinner i prostitusjon - en av de mest voldsutsatte og sårbare gruppene i samfunnet vårt

I undersøkelsen fra 2012 svarte 59 % av deltakerne at de hadde vært utsatt for vold i prostitusjonen de siste tre årene. Antallet det dreier seg om er 73 mennesker i et utvalg på 123 personer. Det er ytterst sjelden man hører om en så hyppig frekvens av vold i en så liten populasjon som prostitusjonsmiljøet i Oslo er. Dette er nedslående og bekymringsfullt.

I debatten om voldtekt og vold mot kvinner generelt er det ofte fokus på at dette er noe som kan ramme alle kvinner i alle samfunnslag. Det stemmer, men det er også viktig å huske at det finnes grupper som er særlig utsatt og særlig sårbare. Personer som selger seksuelle tjenester tilhører en av de aller mest sårbare og voldsutsatte gruppene i samfunnet vårt. Hvorfor denne gruppen er så sårbar beskriver også politiet i sin voldtektsrapport når de definerer sårbarhetsvoldtekter:

*”Sårbarhetsvoldtekter handler om overgrep overfor personer som lever et liv som medfører at man stilles i **særlig sårbare situasjoner**. Dette er ofre som er **alene og isolert** overfor **ustabile og/eller aggressive personer**. De sårbare **mangler sosiale nettverk, kompetanse** og har **få eller ingen former for sosial kapital** å spille på for å komme ut av situasjonen. Dette gjelder i særdeleshet for personer som lever innen tunge rusmiljøer, på prostitusjonsmarkedet og/eller i psykiatriske institusjoner” (Sætre og Grytdal 2011:24).*

Kvinner i prostitusjon stilles i en **særlig sårbar situasjon** er blant annet at deres inntjening av penger innebærer lite interaksjon med det øvrige samfunnet.

”Arbeidsplassen” bidrar ikke til at man integreres og danner seg nettverk i samfunnet, men heller at man **er alene og isoleres** fra det. Samtidig preges miljøet av stadig utskifting av personer, noe som gjør at det er **vanskelig å danne seg et stabilt sosialt nettverk**.

Isolasjonen og det manglende nettverket forsterkes av at disse kvinnene på så mange måter er uønsket av samfunnet. De er uønsket fordi de er fristerinner som forfører, de er rusavhengige som koster samfunnet mye penger, de er (ulovlige) migranter fra andre kulturer eller de er personer som fører med seg kriminalitet. De forstyrrer oss i det offentlige rom og de lever et liv som ikke er forenlig med våre verdier. Selv er kvinnene fullstendig klar over at de er uønsket, noe som medfører skamfølelse og opplevelse av stigma. Dette gjør at de isolerer seg mer og trekker seg ytterligere unna det øvrige samfunnet.

I tillegg tiltrekkes miljøet personer som synes å ønske å krenke kvinnene. De aller fleste menn som oppsøker kvinnene gjør det for å ha sex med dem, ikke å være voldelige. Denne rapporten slår imidlertid fast at voldsutøveren i de aller fleste tilfellene er kunden og at volden de utsetter kvinnene for ofte er grov. Dette må innebære at disse kvinnene tiltrekker seg **ustabile og/eller aggressive personer**, kanskje fordi personene vet at dette er sårbare kvinner med høy terskel for å be om hjelp og at risikoen for straffeforfølgelse er liten.

Mange kvinner i prostitusjon **mangler kompetanse**. Det være seg manglende kunnskap om norske lover og regler, lite innsikt i det norske samfunnets systemer, manglende kunnskap om rettigheter, dårlige språkkunnskaper og/eller lav integrering i det øvrige samfunnet.

Å ha **få former for sosial kapital** kan blant annet knyttes til kvinnenes lave plassering på den sosiale rangstigen, lav utdanning, dårlig fysisk/psykisk helse, fravær av rettigheter knyttet til oppholdsstatus, og manglende kontakt med eller tillit til det eksisterende hjelpetilbudet og rettsapparatet.

5.2 Har kriminalisering av sexkjøp påvirket utsattheten for vold blant kvinner som selger sex i Oslo?

I del 2 og del 3 av denne rapporten har vi forsøkt å belyse spørsmålet som mange har stilt seg både i forkant og etterkant av innføringen av sexkjøpsloven 1. januar 2009: *Har kriminaliseringen av sexkjøp ført til mer vold mot kvinner i prostitusjon?*

I del 2 av rapporten presenterte vi resultatene fra en undersøkelse Pro Sentret gjennomførte våren 2012, der vi kartla voldserfaringene til kvinner i prostitusjon etter 1. januar 2009. Undersøkelsen ble gjort i henhold til tiltak 3a i Oslo kommunes handlingsplan mot prostitusjon. I tiltaket spesifiseres at "hensikten er å vurdere om kvinnene er mer voldsutsatte etter lovens ikrafttreden".

I del 3 av rapporten har vi gjennomgått intervjuer Pro Sentret gjorde med ulike hjelpetiltak i vinteren 2010/11. Hensikten med intervjuene var at vi skulle finne ut om kriminaliseringen hadde ført til mer vold og om den hadde påvirket sikkerheten og sårbarheten til kvinnene.

Dette datamaterialet gir ikke svar på hvorvidt den høye voldsforekomsten og sårbarheten kvinner i prostitusjon opplever skyldes kriminaliseringen av sexkjøp eller andre faktorer. Det vi med sikkerhet kan slå fast er at det ikke er færre kvinner i prostitusjon som svarer at de har blitt utsatt for vold etter innføringen av sexkjøpsloven, og at kvinner i prostitusjon er en gruppe som fortsatt er svært sårbare.

Om sexkjøpsloven har ført til endringer i voldsforekomsten blant de som selger sex i Norge vil vi trolig aldri få svar på.

Prostitusjonsmarkedet i Norge er et mobilt marked som er i konstant endring. Markedet tilpasser seg hele tiden de endringer som skjer både i Norge, internasjonalt og på de ulike prostitusjonsarenaene. Endringer i lovverk, økonomi, politikk, politiets aktivitet og migrasjonsmønstre påvirker alle utviklingen i markedet og hvordan kvinnene organiserer sin prostitusjonshverdag. Dette påvirker også sikkerheten, sårbarheten og voldsutsattheten hos kvinnene.

Rapporten peker på ulike endringer markedet har vært preget av de siste årene. Den konstaterer at antallet respondenter som utsettes for vold i prostitusjon ikke har gått ned. Tallene peker heller i motsatt retning. I undersøkelsen som ble gjennomført i 2007/08 svarte 52 % av dem at de hadde opplevd vold i prostitusjon i løpet av prostitusjonskarrieren. I 2012 svarer 59 % at de har opplevd vold i prostitusjonen i løpet av de siste 3 årene.

5.3 Rapportering til hjelpeapparatet – noen tall

I del 2.2.8 av denne rapporten kunne vi lese at mange av kvinnene rapporterte at de ikke hadde fått hjelp fra hjelpeapparatet etter å ha blitt utsatt for vold. I det følgende presenteres noen av de siste års registreringer av vold mot denne gruppen, fra noen av de sentrale aktørene på feltet.

5.3.1 Politiet

I del 2.2.8 så vi at 16 % av kvinnene som hadde vært utsatt for vold i vår undersøkelse fra 2012, hadde fått hjelp fra politiet i forbindelse med at de har vært utsatt for vold. Sammenligner man med tallene fra undersøkelsen i 2007/08 svarte 27 % at de hadde fått hjelp fra politiet. Tallene er ikke direkte sammenlignbare ettersom undersøkelsen i 2012 spurte om erfaringer fra de tre siste årene, mens undersøkelsen fra 2007/08 spurte om erfaringene fra hele prostitusjonskarrieren. Tallene kan likevel tyde på en viss nedgang i antall personer som oppsøker politiet for hjelp etter de har vært utsatt for vold i prostitusjonen. Om årsaken til nedgangen kan knyttes til kundekriminaliseringen har vi ikke grunnlag for å svare på.

Ser man på statistikken til politiet over anmeldte voldtekter i 2010, ser man at åtte av 189 anmeldte voldtekter i Oslo kom fra kvinner i prostitusjon. Blant disse kom to fra Norge, to fra Ungarn, to fra Litauen, en fra Russland og en fra Romania (Sætre og Grytdal 2011:66).

Strategisk stab i Oslo politidistrikt opplyser at de har mottatt ni anmeldelser av voldtekter knyttet til prostitusjon i 2011. Seks var fra kvinner og tre fra menn. To av hendelsene lå langt tilbake i tid, da ofrene var mindreårige. Fordelt i henhold til nasjonalitet opplyser politiet at tre var norske, tre var europeiske, en var asiatisk og to afrikanske.²³

Tilsvarende tall på anmeldelser fra tidligere voldtektsundersøkelser hos politiet var 13 i 2001, 13 i 2004 og 12 i 2007. Antallet anmeldte voldtekter har altså gått noe ned de siste årene, men tallene er for små til å kalle dette en tendens (Sætre og Grytdal 2011:66).

At åtte personer i prostitusjon anmeldte voldtekt i 2010 og ni i 2011 er bra. Dette viser at en del av de som er i prostitusjon, og utsettes for voldtekt, faktisk henvender seg til politiet for å få hjelp til å straffeforfølge overgriperen. Samtidig viser vår undersøkelse at flesteparten av respondentene som utsettes for vold i prostitusjonen ikke kontakter politiet for hjelp. Årsakene til dette kan være flere. Trolig dreier det seg blant annet om skam og skyldfølelse hos offeret, slik mange voldsutsatte opplever. Videre preges trolig en del kvinners handlingsvalg av frykt for fordømmelse fra politi, rettsapparat og helsevesen. Det doble stigmaet som voldsoffer og prostituert er tungt å bære. Andre årsaker kan blant annet være manglende kunnskap om politiet og anmeldelse av vold i Norge, frykt for at politiet vil håndheve andre lovhjemler i kontakten med kvinnene, manglende tillitt til politiet eller at kvinnene av ulike andre grunner ikke ønsker å anmelde.

²³ Tallene for 2011 er gitt fra Strategisk stab i Oslo politidistrikt ved Veslemøy Grytdal per e-post 8. juni 2012

5.3.2 Pro Sentret

I del 2.2.8 kunne vi se at kun 15 % av deltakerne i undersøkelsen fra 2012 svarte at de hadde fått hjelp fra Pro Sentret etter de hadde blitt utsatt for vold. I undersøkelsen fra 2007/08 svarte 33 % at de hadde fått hjelp fra Pro Sentret. At tallene har sunket med over 50 % er svært bekymringsfullt.

Som nevnt i del 3.3.4 i rapporten rapporterer mange av hjelpetiltakene at de opplever at det er liten åpenhet om vold, og at Pro Sentret hadde opplevd en nedgang i antall kvinner som brukte tavlen på varmestua til å henge opp advarsler om voldelige kunder.

Årsaken til at færre kvinner ber Pro Sentret om hjelp etter at de har vært utsatt for vold gir ikke undersøkelsen svar på, og Pro Sentret har heller ingen opplagte svar på at så få ber oss om hjelp etter de har vært utsatt for vold. Mange av kvinnene i prostitusjonsmiljøet i Oslo oppsøker Pro Sentret hyppig for annen form for bistand og hjelp, og vi erfarer at flesteparten av kvinnene i miljøet har tillitt til oss som hjelpetiltak.

Da vi gjennomførte spørreundersøkelsen i 2012 opplevde vi at en del av brukerne av Pro Sentret, og særlig de nigerianske, svarte at de ikke ville svare på spørsmålene ettersom Pro Sentret uansett ikke kunne beskytte dem mot vold. Selv om det stemmer at Pro Sentret ikke kan beskytte kvinnene fysisk mot vold, er det alvorlig at kvinnene ikke ser et poeng i å fortelle Pro Sentret at de har vært utsatt for vold i ettertid. Pro Sentret kan informere om rettigheter, følge kvinnene videre til legevakt eller overgrepsmottak, tilby gratis helsehjelp og samtaler, sette kvinnene i kontakt med bistandsadvokat, bistå med å kontakte politi, hjelpe til med søknad om voldsskadeerstatning og være en støtte for kvinnene. I tillegg kan Pro Sentret gi råd og veiledning om sikkerhet, og forhåndsregler de bør ta for å unngå risikosituasjoner.

Siden 2008 har Pro Sentret tilbudt brukerne sine gratis juridisk førstehjelp, finansiert av prosjektmidler fra Justis- og beredskapsdepartementet. I praksis innebærer dette at vi har to ulike advokater med god kjennskap til prostitusjonsfeltet som bytter på å gi drop-in konsultasjoner i Pro Sentrets lokaler en gang i uken²⁴. I gjennomgang av hvor mange av disse konsultasjonene som handlet om vold i prostitusjon²⁵ ser vi at det dreide seg om to av 27 saker i 2008, tre av 71 saker i 2009, fire av 41 saker i 2010 og fire av 52 saker i 2011. Det er altså gjennomgående få av sakene som dreier seg om vold i prostitusjonen.

En foreløpig gjennomgang av de 40 sakene advokatene har hatt fra 1. januar til 5. juni 2012 ser vi at seks saker dreier seg om vold i prostitusjon. Fire av sakene gjaldt voldtekt. Dette er det høyeste tallet vi har hatt siden oppstarten av prosjektet og tallene gjelder kun for de første fem månedene av 2012.

Helseavdelingen på Pro Sentret erfarer også en økning i antall personer som rapporterer om vold. I 2011 registrerte de 14 tilfeller av vold og/eller voldtekt. En gjennomgang av deres registrerte voldssaker i år, viser at de har registret 10 voldssaker i perioden fra 1. januar til 11. juni 2012. Åtte av disse sakene dreier seg om vold i prostitusjon, seks av sakene var voldtekt og en av sakene var et voldtektsforsøk. I to av de åtte tilfellene ble kvinnene knivstukket.

At flere har oppsøkt Pro Sentret og rapportert om vold den siste tiden er gledelig i den forstand at kvinnene ber om og får hjelp. Samtidig er det bekymringsfullt at volden de rapporterer om er så grov. På tross av at vi ser en tendens til at flere har

²⁴ Man kan lese mer om prosjektets organisering i Pro Sentrets årsrapporter fra 2008-2011.

²⁵ Menneskehandelsaker er holdt utenfor disse tallene.

vært åpne og søkt hjelp hos Pro Sentret i 2012, viser undersøkelsen at altfor få av våre brukere gjør det. Dette tyder på at Pro Sentret bør bli enda flinkere til å sette vold på dagsordenen samt informere om hva vi kan bidra med når de utsettes for vold.

5.3.3 Andre tilbud

I del 2.2.8 så vi at 14 % av deltakerne i undersøkelsen i 2007/08 svarte at de hadde fått hjelp fra legevakten etter de hadde blitt utsatt for vold. I 2012 svarer kun 3 % at de fikk hjelp derfra. Oslo legevakt har ingen tall på hvor mange av de personene som oppsøkte overgrepsmottaket i 2011 som var i prostitusjon. I 2011 hadde de 424 akuttmottak og de antar at cirka 8-10 av disse personene solgte seksuelle tjenester.²⁶ De erfarer altså at få kvinner i prostitusjon oppsøker dem etter de har vært utsatt for vold og overgrep.

Forklaringen på at så få oppsøker dette tilbudet gir ikke vårt materiale svar på, men erfaringsmessig kan det dreie seg om at en del ikke kjenner til tilbudet og at en del har liten tillit til og dårlige erfaringer med offentlig helsevesen og legevakt. For de rusavhengige kvinnene kan det også dreie seg om at de ikke får den medisinen som er nødvendig (Metadon, Subutex og lignende) for at de kan oppholde seg lenge nok på legevakten til å få gjennomført nødvendige undersøkelser og motta behandling. For en del av de utenlandske kvinnene kan det dreie seg om at de ofte må betale - eller tror at de må betale - for behandlingen på grunn av deres oppholdsstatus og manglende rettigheter.

Videre har vi innhentet informasjon fra advokat Trine Rjukan. Hun er en av advokatene som er tilknyttet juridisk 1. hjelpsprosjektet på Pro Sentret. Rjukan er en profilert bistandsadvokat for vold- og voldtektsofre. Hun opplyser at hun fra og med 2008 har hatt 18 saker som dreier seg om vold og voldtekt i prostitusjon. De fleste sakene omhandlet grov vold og voldtekt. 17 av sakene ble anmeldt.

5.4 Myndighetenes fokus

Et uttalt mål fra myndighetenes side har vært at man ønsker å redusere prostitusjonsmarkedet. Ressursene og prioriteringene politikerne har gitt til politiet har dreid seg om nettopp dette: å redusere markedet. Prostitusjonspolitikken har de siste årene vært preget av å benytte rettslige virkemidler for redusere prostitusjonsmarkedet som sådan, og annen kriminalitet som knytter seg til prostitusjon. Myndighetene har gitt politiet føringer på å avdekke kriminelle forhold som hallikvirksomhet og menneskehandel, og mye av ressursene politiet har fått har gått til å håndheve lovhjemlene som tangerer slik virksomheten. Videre innførte myndighetene som kjent en lov som kriminaliserte kjøp av seksuelle tjenester fra 1. januar 2009.

Politiet håndhever lover som knytter seg til hallikvirksomhet (blant annet gjennom aksjon "Husløs"), sexkjøpsloven, menneskehandel og utlendingskontroll. Resultatet er at det har blitt vanskeligere å operere på prostitusjonsmarkedet for kjøpere og personer som ønsker å tjene penger på andres prostitusjon, men kanskje i særlig grad har det blitt vanskeligere for selgerne av seksuelle tjenester.

²⁶ Tallene ble oppgitt av Elisabeth Jensen, avdelingsdirektør i Helseetaten i Oslo kommune.

Ressursene og føringene politikerne har gitt til hjelpetiltakene har i hovedsak dreid seg om å få kvinner og menn ut av prostitusjon.

Denne rapporten viser at volden og sårbarheten blant kvinnene som omtales her ikke har blitt redusert i samme tidsperiode. Kvinner i prostitusjon er fortsatt svært sårbare for vold. De utsettes hyppig for vold, trusler og trakassering og det er for det meste kundene som utsetter kvinnene for denne volden. Volden kvinnene opplever er ofte grov og til tider livstruende.

Funnene i denne rapporten viser at prostitusjonen har blitt mer individualisert og at færre personer oppsøker hjelpeapparatet etter de har vært utsatt for vold. I tillegg opplever en del kvinner at de mangler rettsvern fordi en deler av lovverket - som i utgangspunktet skal beskytte og verne kvinnene - også medfører at kvinnene ikke oppsøker politiet. De er redde for å miste leiligheten sin og/eller inntjeningsgrunnlaget sitt. Noen av kvinnene opplever også at de nå må beskytte kunden fra å bli bøtelagt. Dette innebærer at kundene går fra å være en slags "forretningspartner" til å bli en alliert, sammenfallende med at politiet går fra å være en alliert kvinnene kan få beskyttelse fra til å bli en de selv må beskytte kunden mot.

Det er svært viktig at norske myndigheter følger med på utviklingen av forekomsten av vold, trusler og trakassering i disse miljøene, og at det evalueres om en oppnår det en ønsker med dagens virkemidler og prioriteringer. Videre om virkemidlene medfører utilsiktede og/eller uønskede konsekvenser.

5.5 Veien videre?

En rapport som dette skal gjerne inneholde noen forslag til tiltak som kan bedre situasjonen, forebygge vold og redusere kvinnenes sårbarhet og utsatthet. Det er ingen enkel oppgave med denne rapporten som utgangspunkt. Rapporten forteller om en sammensatt gruppe marginaliserte kvinner som lever under svært kompliserte forhold. Hjelpeapparatet kan gjøre noe for å bedre enkelte av disse forholdene, men når alt kommer til alt må det endringer til på et høyere strukturelt og politisk nivå til for å gjøre disse kvinnene mindre sårbare enn de er i dag.

For at flere av kvinnene skal oppsøke hjelp etter de har vært utsatt for vold har vi følgende forslag:

- At overgrepsmottaket i Oslo får ressurser til å ambulere ved behov, for å i møtekomme personer som er ekstra sårbare for vold/overgrep og som vegrer seg mot å oppsøke helsevesenet.
- En kunnskapsheving på alle nivåer innen hjelpeapparatet, politi og rettsvesen som kan bidra til holdningsendringer overfor personer i prostitusjon.
- At det etableres faste kontaktpersoner i politiet som jobber med vold- og voldtektssaker overfor sårbare grupper.
- Opprettelse av krisesenter/lavterskeltilbud for personer som opplever vold utenfor nære relasjoner som er åpent for alle uavhengig av eventuell rusbruk og oppholdsstatus i Norge.

Pro Sentret har i 2012 søkt Justis- og beredskapsdepartementet om midler til et prosjekt som fokuserer på kriminalitetsforebyggende arbeid rettet mot kvinner i prostitusjon.

Målet med dette prosjektet er å forebygge vold mot kvinner i prostitusjon gjennom å heve bevisstheten hos den enkelte kvinne, øke evne til mestring i truende situasjoner og tilføre kvinnene kunnskap om rettigheter, hjelpetiltak og voldsproblematikk. Dette skal gjøres gjennom at Pro Sentret:

- Arrangere drop-in kurs om vold i prostitusjon og vold i nære relasjoner med fokus på kunnskap om vold, praktiske tips og råd for hvordan man kan forsvare seg i truende situasjoner og informasjon om hjelpetilbud. Kursene skal arrangeres i samarbeid med Oslo Krisesenter og en aktør som tilbyr selvforsvarskurs.
- Utarbeide og distribuere informasjonsmateriale tilpasset Pro Sentrets brukergrupper om vold, rettigheter og tips om ivaretagelse av egen sikkerhet.

Vedlegg

Pro Sentrets voldsundersøkelse 2012

Informasjon om undersøkelsen

Våren 2012 gjennomfører Pro Sentret en **anonym** spørreundersøkelse om hvilke erfaringer kvinner i prostitusjon har med vold, trakassering og trusler etter loven som kriminaliserte kjøp av sex kom 1. januar 2009.

Spørreskjemaet består av to deler:

Del 1: Personlig informasjon

Del 2: Dine erfaringer med vold, trusler og trakassering i forbindelse med prostitusjon etter 1. januar 2009.

I undersøkelsen vår har vi valgt å kalle følgende handlinger for vold, trusler og trakassering:

Trusler/tvang	Holdt fast	Dyttet på	Innestengt
Slått med knyttneve	Slått med flat hånd	Kløpet	Kastet ut av bil
Sparket	Lugget	Bitt	Kloret
Truet med våpen	Kvelertak	Voldtatt	Drapsforsøk
Spyttet på	Kalt skjellsord	Brent	Uønsket befølt
Ranet/ Forsøkt ranet	Truet/ tvunget til sex som ikke var avtalt		
Kastet ting på			

Du har også mulighet til å skrive inn andre handlinger som du definerer som vold, trusler og trakassering i spørreskjemaet.

Hvordan svarer man på spørreskjemaet?

På de spørsmålene det står ulike alternativer på setter du en ring rundt svaret ditt. På spørsmålene som har en prikkete linje etter seg skriver du svaret ditt på den prikkete linjen. Har du spørsmål om undersøkelsen eller trenger hjelp til å fylle ut skjemaet kan du spørre en av de ansatte om hjelp.

Undersøkelsen gjennomføres på ulike hjelpetiltak for kvinner i prostitusjon. Hvis du har svart på undersøkelsen på et annet værested for kvinner i prostitusjon trenger du ikke svare flere steder.

Vi setter stor pris på om du setter av tid til å svare på spørreskjemaet! Vold mot kvinner i prostitusjon er noe det er viktig å ha fokus på og som vi trenger mer kunnskap om situasjonen din etter at det ble ulovlig å kjøpe sex.

Spørreskjema om erfaringer knyttet til vold, trusler og trakassering

DEL 1: Personlig informasjon

1. Hvor gammel er du?
2. Hvilket land kommer du fra?
3. Hvor lang erfaring har du med prostitusjon?
4. Er du avhengig av rusmidler?
5. Er du i aktiv i prostitusjon nå? Ja Nei
6. Hvor jobber/jobbet du? Ute Inne Både ute og inne
7. Har du jobbet i prostitusjon i andre land enn Norge?
Nei Ja Hvis ja, hvor?.....

DEL 2: Vold, trusler og trakassering i forbindelse med prostitusjon

1. Har du opplevd å bli utsatt for vold, trusler og/eller trakassering i forbindelse med prostitusjon etter 1. januar 2009?

Ja

Nei

(Hvis du svarer ja gå til neste spørsmål, hvis du svarer nei er du ferdig med undersøkelsen)

2. Hvor mange episoder av vold, trusler og trakassering?

Husker ikke 1-3 4-6 7-10 Flere enn ti ganger

3. Voldsutøver

a) Mann/menn Kvinne/kvinner Både mann og kvinne

b) Var utøveren:

Fast kunde Tilfeldig kunde Ukjent, i bil
Sjef/hallik Ukjent, forbigående Annen kvinne på strøket
Bekjente fra rusmiljøet
Annet:.....

4. Åsted

a)

På gaten I bil På hotell
I egen leilighet I voldsutøvers leilighet På massasjeinstitutt
I arbeidsleilighet
Annet:.....

b)

I Norge I et annet/andre land Både i Norge og annet land

Hvis annet land, hvor:

.....

5. Type trussel/vold/trakassering

a)

Trusler/tvang	Holdt fast	Dyttet på	Innestengt
Slått med knyttneve	Slått med flat hånd	Kløpet	Kastet ut av bil
Sparket	Lugget	Bitt	Kloret
Truet med våpen	Kvelertak	Voldtatt	Drapsforsøk
Spyttet på	Kalt skjellsord	Brent	Uønsket befølt
Ranet/ Forsøkt ranet	Truet/ tvunget til sex som ikke var avtalt		

Kastet ting på

Annet:

b) Har du blitt utsatt for flere typer trusler/vold/trakassering samtidig? (for eksempel blitt voldtatt, kløpet og sparket samtidig)

Nei

Ja

Hvis ja, hvilke typer samtidig?

Hvis ja, hvor mange voldsutøvere var det?

Hvis ja, hvem var voldsutøver/voldsutøverne?

6. Skadevåpen

Ble noen gjenstander/våpen brukt for å skade deg?

Ja

Nei

Hvis ja, hvilket?

7. Følger av vold/ trusler/ trakassering (fysiske og psykiske)

Ingen

Skremt

Kortvarig smerte

Synlig skade

Alvorlig trussel mot livet

Angst/ psykiske plager

Langvarig smerte (mer enn 1 time)

Annet:.....

8. Hvem hjalp deg etter dette?

Ingen

Legevakt

Politi

Venner

Sykehus

Partner

Familie

Kunde

Trengte ikke hjelp

Pro Sentret

Natthjemmet

Nadheim

Krisesenter

Annet:

Tusen takk for at du tok deg tid til å svare på undersøkelsen! 😊

Kilder

Bjørndahl, Ulla og Bjørg Norli (2008): *Fritt vilt. En undersøkelse om voldserfaringene til kvinner i prostitusjon*. Oslo: Pro Sentret

Hjemdal, Ole Kristian, Hilde Pape og Kari Stefansen (2004): "Innledning", I *Den skjulte volden? En undersøkelse om Oslobefolkningens utsatthet for trusler, vold og seksuelle overgrep*. Kari Stefansen og Hilde Pape (red.)
Oslo:NKTVS/NOVA, NKVTS rapport nr.1/2004

Isdal, Per (2000): *Meningen med volden*. Oslo: Kommuneforlaget

Oslo kommune (2010): *Handlingsplan mot prostitusjon 2011-2013*. Oslo: Oslo kommune

Steen, Marie Grønvold (2011): *Prostitusjon – et marked i endring. Sexkjøpslovens ankomst og dens konsekvenser.*, Fordypningsoppgave i kriminologi ved institutt for kriminologi og retts sosiologi ved Universitetet i Oslo

Sætre, Marianne og Veslemøy Grytdal (2011): *Voldtekt i den globale byen. Endringer i anmeldte voldtekter og seksualkultur i Oslo*. Oslo: Oslo Politidistrikt, strategisk stab

Tveit, Marianne og May-Len Skilbrei (2008): *Mangfoldig marked. Prostitusjonens omfang, innhold og organisering*. Oslo: Fafo

Pro Sentret er:

Pro Sentret ble opprettet i 1983 som Oslo kommunes hjelpetilbud for kvinner og menn med prostitusjonserfaring. I 1993 ble Pro Sentret utnevnt til et nasjonalt kompetansesenter. Vi har totalt 24 ansatte og en del frivillige arbeidere samt studenter og praktikanter.

Hjelpetilbudet vårt tilpasses fortløpende de behov brukergruppa har og består blant annet av:

- drop-in helsetilbud med leger og sykepleiere
- varmestua: drop-in lavterskeltilbud med fokus på omsorg og motivasjon
- oppsøkende arbeid i prostitusjonsmiljøene
- individuell oppfølging: råd, veiledning og bistand
- prosjekt- og gruppearbeid.

Som kompetansesenter jobber vi med landsdekkende kunnskapsformidling og veiledning på disse områdene:

- kvinnelig og mannlig prostitusjon samt barneprostitusjon
 - årsaker og skadevirkninger til prostitusjon
 - gode helse- og sosialfaglige arbeidsmetoder overfor personer med prostitusjonserfaring
- Vi skal ha et forebyggende fokus, ha et likestillingsperspektiv og følge med på utviklingen i Norge og internasjonalt.

Vi skal også:

- gi veiledning på forespørsel fra ansatte i hjelpeapparatet
- ta i mot henvendelser fra personer med prostitusjonserfaring
- bistå universiteter, høyskoler og grunntutdanninger med materiell og undervisning
- ta imot studenter og hospitanter
- initiere forskning
- utarbeide dokumentasjon
- drive informasjons- og holdningsarbeid.

Mer informasjon om vårt tilbud til personer med prostitusjonserfaring og Pro Sentrets arbeid, se www.prosentret.no.

Pro Sentret tror at:

Alle mennesker er født frie og med samme menneskeverd og menneskerettigheter. De er utstyrt med fornuft og samvittighet og bør handle mot hverandre i brorskapets ånd. (Fra menneskerettighetserklæringen)

Pro Sentret mener at alt arbeid i forhold til prostitusjon må baseres på menneskerettigheter. Prostitusjon er ikke en egenskap ved noen mennesker, men en handling.

Prostitusjon som fenomen består av to parter, en kjøper og en selger av seksuelle tjenester. Vi ønsker oss et samfunn der ingen mennesker opplever prostitusjon som eneste alternativ. Pro Sentret arbeider sammen med enkeltindivider i solidaritet og med respekt for deres valg i den livssituasjon de befinner seg.

Pro Sentret ønsker å erstatte myter og fordommer om prostitusjon med innsikt og kunnskap.

Vi ønsker at samfunnet ikke stigmatiserer, men viser solidaritet med kvinner og menn som selger sex.

Samfunnet bør ha en betydelig forebyggende innsats mot prostitusjon og tilby hjelp til dem som vil ha alternativer.

Kvinner og menn i prostitusjon må delta som likeverdige partnere i prosesser som handler om dem og deres liv.

Pro Sentret har som mål å tilby bistand og støtte til den enkelte for at hun eller han skal kunne kjenne sine rettigheter og plikter, ta best mulig vare på sin selvrespekt og helse slik at vedkommende gis mulighet til å få kontroll over eget liv og realisere sitt potensial.

Tollbugaten 24 / N-0157 Oslo / Norway
Tlf. +47 23 10 02 00 / Telefaks: +47 22 41 05 44 / E-mail:
prosentret@vel.oslo.kommune.no
www.prosentret.no